

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Diplomová práce

**Veřejná diplomacie ČR a její uplatnění v česko-
rakouských vztazích se zaměřením na krajany jako
aktéry veřejné diplomacie**

Ida Pětioká

© 2013 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra humanitních věd
Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Pětioká Ida

Evropská agrární diplomacie

Název práce

Veřejná diplomacie ČR a její uplatnění v česko-rakouských vztazích se zaměřením na krajany jako aktéry veřejné diplomacie

Anglický název

Public diplomacy of the Czech Republic and its use in Czech-Austrian relationships - compatriots as actors of public diplomacy

Cíle práce

Cílem práce je zmapovat historii česko-rakouských vztahů a analyzovat možnosti využití veřejné diplomacie k jejich pozitivnímu ovlivnění. Budou definována specifika, cíle a hlavní aktéři neformální diplomacie a prozkoumán proces vzájemné interakce mezi neformálními a formálními aktéry. Hlavní důraz bude kladen na krajanské spolky jako aktéry veřejné diplomacie.

Metodika

primární a sekundární analýza dat, polo-strukturované rozhovory

Harmonogram zpracování

Podzim 2012 – vypracování teoretické části

Leden 2013 – dokončení empirické části

Rozsah textové části

60 - 80 str.

Klíčová slova

česko-rakouské vztahy, veřejná diplomacie, krajané

Doporučené zdroje informací

BÁTORA, J. Public Diplomacy in Small and Medium-Sized States: Norway and Canada. Discussion papers in diplomacy. 2005, č. 97.

CIHELKOVÁ, E. ČR - Rakousko: možnosti a limity vzájemné spolupráce: vědecký projekt z oblasti mezinárodních vztahů pro rok 2003-2004 : RB 6/4/03 : Ministerstvo zahraničních věcí ČR. Praha: Oeconomica, 2004, 233 s. ISBN 80-245-0827-3.

PETERKOVÁ, J. Public Diplomacy – an Instrument of Foreign Policy. Working Papers Fakulty mezinárodních vztahů. 2008, č. 13.

PETERKOVÁ, J. Veřejná diplomacie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 202 s. ISBN 978-807-3801-250.

SYCHRA, Z., KOŘAN, M. Rakousko v evropské a středoevropské politice. 1. vyd. Editor Vít Hloušek. Brno: Mezinárodní politologický ústav, 2004, 125 s. Studie (Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav), sv. č. 32. ISBN 80-210-3589-7.

Vedoucí práce

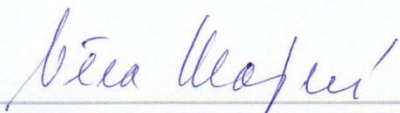
Wurst-Hašová Blanka, PhDr., PhD.

Konzultant práce

Hašová Blanka, PhDr., Ph.D.

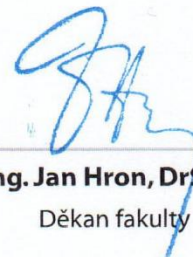
Termín odevzdání

březen 2013

prof. PhDr. Ing. Věra Majerová, CSc.

Vedoucí katedry

prof. Ing. Jan Hron, DrSc., dr.h.c.

Děkan fakulty

V Praze dne 10.12.2012

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci " Veřejná diplomacie ČR a její uplatnění v česko-rakouských vztazích se zaměřením na krajany jako aktéry veřejné diplomacie" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 19. 3. 2013

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí své diplomové práce PhDr. Blance Wurst-Hašové, PhD. za odborné vedení. Velké poděkování patří rovněž všem osobám, které prostřednictvím rozhovoru poskytly informace pro praktickou část práce.

Veřejná diplomacie ČR a její uplatnění v česko-rakouských vztazích se zaměřením na krajany jako aktéry veřejné diplomacie

Public diplomacy of the Czech Republic and its use in Czech-Austrian relationships – compatriots as actors of public diplomacy

Souhrn

Diplomová práce se zabývá veřejnou diplomacií České republiky a na příkladu Rakouska analyzuje veřejně-diplomatický potenciál českých krajanských spolků a možnosti jeho ovlivnění. V teoretické části je definován pojem veřejná diplomacie, její cíle, nástroje a aktéři. Posléze je pozornost věnována veřejné diplomacii v České republice – její historii, specifikům, jejímu postavení v rámci české zahraniční politiky a představena je rovněž její institucionální dimenze. Praktická část práce je věnována tématu krajanů jako aktérů veřejné diplomacie se zaměřením na krajany v Rakousku. Nejdříve je přiblížena historie českých krajanů v Rakousku a jejich specifika. Následně jsou představeny nejaktivnější současné krajanské spolky a analyzován přínos jejich aktivit k veřejné diplomacii ČR. Závěrem je diskutována možnost ovlivnění aktivit krajanských spolků ve smyslu zvýšení jejich přínosu k veřejné diplomacii a jsou navrženy způsoby, jak tohoto ovlivnění docílit. Práce metodicky vychází ze studia primárních a sekundárních zdrojů a z polo-strukturovaných rozhovorů provedených převážně s představiteli krajanských spolků a Ministerstva zahraničních věcí ČR.

Summary

The diploma thesis occupies itself with public diplomacy of the Czech Republic and analyses on the example of Austria the potential of Czech compatriots associations in terms of public diplomacy as well as possibilities of influencing it. Theoretical part of the thesis defines public diplomacy, its goals, instruments and actors. Afterward attention is paid to public diplomacy in the Czech Republic – its history, particularities, position in the Czech foreign policy and its institutional dimension. Practical part is devoted to the topic of compatriots as actors of public diplomacy with focus on compatriots in Austria. First, the history of Czech compatriots in Austria and their particularities are outlined. Then the most active contemporary compatriots associations are presented and the contribution of their activities to the public diplomacy is analysed. In conclusion the possibility of influencing the activities of compatriots associations in terms of increasing their contribution to public diplomacy is discussed and ways of achieving it are suggested. The thesis is methodically based on study of primary and secondary sources and on semi-structured interviews made mainly with representatives of compatriots associations and of the Ministry of foreign affairs of the Czech Republic.

Klíčová slova: česko-rakouské vztahy, veřejná diplomacie, kulturní diplomacie, krajané, krajanské spolky, Vídeň

Keywords: Czech-Austrian relationships, public diplomacy, cultural diplomacy, compatriots, compatriots associations, Vienna

Obsah

1. Úvod.....	10
2. Cíl práce a metodika	12
3. Diplomatické vztahy ČR a Rakouska	13
4. Veřejná diplomacie	18
4.1. Definice	18
4.2. Cíle	19
4.3. Nástroje	20
4.4. Aktéři.....	22
5. Veřejná diplomacie České republiky	25
5.1. Historie české veřejné diplomacie	25
5.1.1. Období let 1918 - 1948.....	25
5.1.2. Období let 1948 – 1993	26
5.1.3. Období od roku 1993 do současnosti	27
5.2. Specifika české veřejné diplomacie	28
5.3. Postavení veřejné diplomacie v současné české zahraniční politice.....	28
5.4. Institucionální dimenze české veřejné diplomacie.....	29
5.4.1. Ministerstvo zahraničních věcí.....	30
5.4.2. Česká centra.....	32
5.4.3. Zahraniční zastoupení.....	33
5.4.4. Ministerstvo průmyslu a obchodu	33
5.4.5. Ministerstvo pro místní rozvoj	34
5.4.6. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.....	34
5.4.7. Ostatní instituce	35
6. Krajané jako aktéři české veřejné diplomacie	36
6.1. Význam krajanů pro veřejnou diplomacii.....	36
6.2. Dějiny českých krajanů v Rakousku	37
6.3. Charakteristiky současné české menšiny ve Vídni	42
6.4. Krajské organizace ve Vídni a jejich činnost	44
6.4.1. Sokol.....	45
6.4.2. Školský spolek “Komenský“	47
6.4.3. Vlastenecká omladina.....	49

6.4.4. Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku	51
6.4.5. Česko-slovensko-rakouské kontaktfórum	54
6.5. Role krajanských organizací ve veřejné diplomacii.....	54
6.5.1. Identifikované role vídeňských krajanských organizací ve veřejné diplomacii.....	55
6.5.2. Role krajanských organizací ve veřejné diplomacii z pohledu MZV	57
6.6. Veřejně-diplomatický potenciál vídeňských krajanských spolků a možnosti jeho ovlivnění.....	60
7. Závěr	63
8. Seznam použitých zdrojů.....	67
9. Přílohy.....	70
I. Seznam Českých center ve světě	70
II. Aktivity českých center ve světě	71
III. Abecední seznam českých spolků a organizací ve Vídni.....	72
IV. Časopis Česká a slovenská Vídeň dnes	75
V. Časopis Klub	76
VI. Seznamy otázek pro polo-strukturované rozhovory	77

1. Úvod

Česko-rakouské vztahy dlouhodobě nepatří k nejvřelejším. Ačkoli mají Češi a Rakušané mnoho společného (nebo možná z části i právě proto), je ve vztahu mezi těmito dvěma národy přítomno také množství předsudků a stereotypů. Vedle toho existuje několik sporných bodů, které se opakovaně vrací na pořad politických debat. Těmi jsou zejména rozdílné postoje představitelů vlád v otázkách Benešových dekretů a Jaderné elektrárny Temelín. Přesto jsou tyto země blízkými obchodními partnery a probíhá mezi nimi úspěšná ekonomická a kulturní spolupráce. K rozvíjení vzájemných vztahů pozitivním směrem mají možnost přispět i aktivity v oblasti veřejné diplomacie.

Právě ve vztahu dvou zemí jakými jsou Česká republika a Rakousko, mezi nimiž v jednáních na politické úrovni existují jisté neshody, představuje veřejná diplomacie další způsob komunikace, který může přispět ke zlepšení vzájemných vztahů. Vzhledem k tomu, že je ve veřejné diplomacii využíváno vedle oficiálních představitelů státu také množství neformálních aktérů, je celý proces komunikace mezi státy přirozenější a snadněji akceptovatelný než jednání na oficiální úrovni. Mezi tyto aktéry, kteří napomáhají zlepšování obrazu České republiky v zahraničí, jsou řazeni mimo jiných i čeští krajané v zahraničí.

Veřejná diplomacie byla do nástrojů české zahraniční politiky zařazena vytvořením nové *Koncepce zahraniční politiky 2011* a mezi vyjmenovanými aktéry, kteří by se na jejím uplatňování měli podílet, se objevily rovněž krajanské spolky v zahraničí. Konkrétní způsob jejich zamýšleného přispění k veřejné diplomacii však z tohoto materiálu není jasný. K vytvoření přesnější představy o možné roli krajanských spolků ve veřejné diplomacii může na příkladu spolků v Rakousku přispět tato práce. Ta ve své praktické části přináší analýzu veřejně-diplomatického potenciálu pěti nejaktivnějších vídeňských krajanských spolků a zabývá se dále otázkou možnosti ovlivnění spolků směrem k větší míře jejich zapojení do veřejné diplomacie. Zároveň zprostředkovává i náhled českého ministerstva zahraničí na tuto problematiku.

Vzhledem k tomu, že je veřejná diplomacie pod tímto pojmem nástrojem české zahraniční politiky relativně krátkou dobu, je teoretická část práce věnována zejména představení tohoto konceptu. To je učiněno jednak v obecné rovině vysvětlením pojmu veřejná diplomacie, jejích cílů, nástrojů a aktérů, jednak ve vztahu k České republice představením konceptů, na které veřejná diplomacie v české zahraniční politice navazuje,

specifik české veřejné diplomacie, jejího postavení v rámci české zahraniční politiky a rozbohem její institucionální dimenze.

V praktické části práce je již pozornost zaměřena přímo na české krajany v Rakousku, jejich historii, specifika a představení existujících krajanských spolků a jejich činnosti. Na základě těchto informací je posléze analyzován veřejně-diplomatický přínos krajanských spolků a diskutovány možnosti jeho ovlivnění.

2. Cíl práce a metodika

Cílem předkládané diplomové práce je nalézt odpověď na výzkumnou otázku: *Zapojují se české krajanské spolky ve Vídni do veřejné diplomacie? Pokud ano, jak? Pokud ne, proč a jak je možné to změnit?*

Pojem krajan je v práci používán v širším významu, než jak ho chápe ministerstvo zahraničních věcí. To jím označuje Čechy usazené v zahraničí, jejichž předkové odcházeli v dobách pobělohorských, v 19. a 20. století, před a v průběhu 2. světové války až po dobu exilu ze socialistického Československa do roku 1989 (Koncepce vztahu MZV k Čechům v zahraničí). V práci bude slovo krajan používáno souhrnně pro všechny osoby českého původu žijící v zahraničí, tedy i ty, které tam odešly až po roce 1989.

Praktická část se zaměřuje na české krajany žijící ve Vídni, neboť ti představují většinu rakouských krajanů a ve Vídni je rovněž přítomna drtivá většina všech českých krajanských organizací v Rakousku.

K zodpovězení výzkumné otázky je využito analýzy primárních a sekundárních zdrojů, informací získaných na konferenci „Krajané a problém generací“ konané 26. – 27. 10. 2012 v Praze a informací poskytnutých odborníky v polo-strukturovaných rozhovorech. Jednalo se celkem o 10 respondentů zejména z řad představitelů krajanských spolků ve Vídni a představitelů Ministerstva zahraničních věcí ČR. Oslovené osoby i s daty provedení rozhovorů jsou uvedeny v textu práce i v příloze spolu se seznamy otázek.

3. Diplomatické vztahy ČR a Rakouska

Novodobé diplomatické vztahy Česka a Rakouska lze datovat od rozpadu rakousko-uherské monarchie, jejíž bylo jak Rakousko, tak Česko součástí, a po vzniku dvou samostatných států – Československé republiky 28. 10. 1918 a Rakouské republiky 21. 10. 1919. V případě vzniku těchto republik šlo však o dva naprosto rozdílné procesy. Zatímco vznik vytouženého samostatného Československa byl jeho obyvateli oslavován s nadšením, vznik Rakouské republiky byl Rakušany považován za prohru a stal se do jisté míry východiskem z nouze (Sychra, Kořan, 2004, s. 9).

Rozdíl byl rovněž v tom, že nová identita Rakušanů byla neetnická ba dokonce anti-etnická. Ačkoli zde existovala silná identita lokální a regionální, pocit rakouské národní identity místní obyvatelé dlouho postrádali. Za krátké období mezi válkami se pokusy o novou definici rakouské národní identity nestačily zúročit. Přišel anšlus, druhá světová válka a následná okupace, během níž bylo Rakousko i samotné jeho hlavní město rozděleno do čtyř okupačních zón. Konec okupace a návrat plné suverenity Rakouska byl podmíněn vyhlášením jeho věčné neutrality po švýcarském vzoru, k němuž nakonec došlo 26. října 1955. Teprve poté se mohl negativní obraz rakušanství pozvolna začít proměňovat v pozitivní obraz národní identity. O tom, že potřeba znovudefinování rakouské identity byla vskutku naléhavá, svědčí fakt, že ještě v roce 1956 pouze 49 % Rakušanů tvrdilo, že jsou národem, zatímco 47 % jich bylo opačného názoru (Sychra, Kořan, 2004, s. 11).

Nástup komunistických stran k moci ve státech střední Evropy a rakouská neutralita do značné míry omezovaly možné aktivity Rakouska v tomto regionu, přesto se však Rakousko snažilo prosazovat již od 50. let politiku dobrého sousedství spojenou se snahou o zmírňování tuhosti reálně socialistických režimů. Příkladně se postavilo k přijetí uprchlíků z těchto zemí, kterých bylo v celkovém součtu kolem dvou milionů. Jen z Československa bylo v roce 1968 přijato kolem 180 000 emigrantů (Sychra, Kořan, 2004, s. 18).

Poválečná léta se negativně zapsala do mysli Rakušanů zejména odsunem 150 000 - 250 000 sudetských Němců do Rakouska, Benešovými dekrety či požadavky Československa na korekturu území ve prospěch ČSR. Negativní nálady byly ještě umocňovány činností svazů odsunutých Němců, zejména pak od konce padesátých let, kdy se jejich členové dostali do řad rakouských lidovců. Po několikaletém náročném jednání ve snaze o definitivní vyřešení majetkoprávních požadavků odsunutých Němců byla nakonec

v roce 1974 podepsána bilaterální smlouva¹, na základě níž vyplatilo Československo Rakousku miliardové odškodné. To odstartovalo postupné přibližování obou států (Novotný, 2006, s. 95). Následné vzájemné návštěvy vysokých představitelů stvrdily zejména kontakty hospodářské, otázka minulosti se však i nadále vracela a její znovuotevření pravidelně provázelo dočasné ochladnutí vzájemných vztahů.

V 80. letech se k sporným tématům v souvislosti s výstavbou jaderné elektrárny Temelín přidala i otázka jaderné energie a Rakousko jako velký obhájce trvale udržitelného rozvoje vneslo kritiku vůči provozu jaderných elektráren v Česku. Pozitivní změna sousedských vztahů nastala s politickým převratem v roce 1989, kdy Rakousko jako vůbec první země západní Evropy zrušilo vízovou povinnost pro československé občany. Ti přijali tento fakt s nadšením a Rakousko se pak pro mnoho Čechů stalo prvním cílem jejich výjezdů do dlouho izolované západní Evropy (Novotný, 2006, s. 96).

Rakousko si rovněž uvědomovalo nutnost pomoci novým demokraciím, pokud má být stabilizován celý evropský kontinent a na mezinárodní pomoci se podílelo nadprůměrně. Jejím těžištěm byla finanční podpora, podpora vývozu a přímých investic, zlepšování hospodářské a společenské infrastruktury, dopravy a vzdělávání. Československo patřilo k největším příjemcům rakouských přímých investic a hospodářské pomoci. Mezi lety 1990 a 1992 mu Rakousko nabídlo pomoc ve výši 183,54 milionů ECU (Sychra, Kořan, 2004, s. 34).

Až do roku 1992 byly česko-rakouské vztahy intenzivní až téměř euforické. Brzy se však mezi Rakušany začaly dostávat do popředí úvahy o možném negativním důsledku pádu železné opony a objevil se strach z přílivu levných pracovních sil a uprchlíků či odlivu výroby do sousedních zemí. Rakousko své zahraničněpolitické snahy začalo výrazně orientovat na své přijetí do Evropského společenství, čímž ubylo pozornosti v oblasti sousedských vztahů a zejména politika vůči zemím střední a východní Evropy začala být obecně poněkud nekonstruktivní (Sychra, Kořan, 2004, s. 37). Hlavní příčinou zhoršení vztahů s Československem však v této době bylo bezpochyby rozhodnutí o dokončení jaderné elektrárny Temelín v roce 1993, jemuž se Rakousko snažilo všemožně zabránit² a nabízelo jak finanční tak materiální kompenzace, pokud Československo své

¹ Smlouva mezi ČSSR a Rakouskou republikou o vypořádání určitých finančních a majetkoprávních otázek

² Postavení Rakouska k problematice jaderné energie je pochopitelné, pokud si uvědomíme, že se samo vzdalo jaderné energetiky v roce 1978, kdy bylo lidovým hlasováním rozhodnuto o odstavení rakouské jaderné elektrárny Zwentendorf těsně před jejím dokončením. Následně bylo získávání energie z jádra v Rakousku zakázáno jednou pro vždy přijetím zákona (tzv. Atomsperrgesetz). Případná havárie v JETE,

rozhodnutí změny (Sychra, Kořan, 2004, s. 39). Nespokojenost kvůli atomové energii panovala i v řadách rakouské veřejnosti a ovlivňovala celkové mínění o Česku a Čechách (Novotný, 2006, s. 97).

Vzájemné odcizení se ještě prohloubilo se vstupem Rakouska do EU v roce 1995. Ohledně vstupu České republiky a spolu s ní kandidujících států do EU byl postoj Rakouska poněkud nestabilní. Ačkoli východní rozšíření obecně podporovalo, ve zvláštních případech, kdy získalo pocit ohrožení, problematizovalo Rakousko řadu přístupových jednání. Obavy panovaly zejména z nákladů rozšíření, negativních dopadů na zemědělství, dopravu, služby, strukturálně slabé pohraniční regiony i z přílivu přistěhovalců a levné pracovní síly, která zvýší nezaměstnanost (Sychra, Kořan, 2004, s. 42). Příkladem obstrukcí ze strany Rakouska může být rozhodnutí nově ustavené vládnoucí koalice Rakouské lidové strany (ÖVP) a Svobodné strany Rakouska (FPÖ) v čele s Jörgem Haiderem, která využila ambicí ČR na vstup do EU jako nátlakového prostředku a podmínila tento vstup vyřešením otázek Temelína a Benešových dekretů. Dvě dlouhodobě sporná témata se tak dostala i na půdu evropských institucí.

Nástup extrémně nacionalistické FPÖ k moci v únoru 2000 zneklidnil členské země EU, které se obávaly o ohrožení demokracie a uvalily na Rakousko sankce v podobě omezení veškerých jejich oficiálních kontaktů s rakouskou vládou, omezení komunikace s rakouskými velvyslanci na pouze technickou úroveň a odmítnutí podpory rakouských kandidátů na funkce v mezinárodních organizacích. K těmto sankcím se jako jediná z tehdejších kandidátských zemí připojila i Česká republika. Jako důvod bývá spíše než pouhý boj za demokracii a občanská práva označována snaha o zajištění si co nejlepší vyjednávací pozice pro přístupová jednání a z dnešního pohledu je tato reakce hodnocena často jako neuvážená či přemrštěná. Diplomatická izolace Rakouska byla nakonec ukončena v říjnu 2000, neboť se neprokázalo pochybení v dodržování občanských práv a svobod ze strany rakouské vlády a další uplatňování sankcí bylo shledáno kontraproduktivním (Moravcová, 2007, s. 58).

Na podzim roku 2000 došlo k vyhrocení situace ohledně jaderné elektrárny Temelín, kdy protesty aktivistů přerostly v blokády na česko-rakouských hraničních přechodech. V důsledku toho došlo koncem roku ke dvěma setkáním mezi tehdejšími

kteřá je vzdálená 50 km od rakouských hranic by samozřejmě ohrozila i Rakousko. Výhrady k jaderné energii však Rakousko nemělo pouze u ČSR, nýbrž u všech států, na jejichž území se jaderná elektrárna nacházela.

premiérem Zemanem a spolkovým kancléřem Schüsselem za účasti evropského komisaře Güntera Verheugena, která vyústila podepsáním dohody v Melku, jíž byly vyřešeny sporné body ohledně jaderné elektrárny Temelín. Problém Benešových dekretů jako možného důvodu pro nepřijetí ČR do EU byl uzavřen až v roce 2002. Tehdy odborný posudek z oboru práva zpracovaný na žádost Evropského parlamentu shledal dekrety, až na několik výhrad, slučitelné s právem EU. Nešťastnou reakcí na tuto zprávu však bylo prohlášení ministra zahraničí Cyrila Svobody, v kterém v souvislosti s Benešovými dekrety vyloučil jakoukoli možnost omluvy ze strany České republiky. Politování však vyjádřil alespoň prezident Klaus nebo premiér Špidla. Po rozhodnutí Evropského parlamentu tak nakonec došlo ke zklidnění diplomatických vztahů s Rakouskem a rakouská Národní rada se při svém hlasování v roce 2003 jednoznačně vyjádřila pro přistoupení ČR k EU (Novotný, 2006, s. 97). K opětovnému normalizování vzájemných vztahů přispěl zřejmě nejen nástup nové vlády v Praze a částečně obměněné spolkové vlády ve Vídni, ale i spojení sil před společným nepřítelem, povodněmi v roce 2002, které obě země zasáhly (Cihelková, 2004, s. 97).

Poměrně bez ohledu na vývoj politický probíhala vždy mezi oběma státy intenzivní spolupráce kulturní a ekonomická. V období nejvyhrocenějších politických vztahů mezi lety 2000 a 2002 se dokonce vzájemné ekonomické vztahy vyvíjely paradoxně nejdynamičtěji za celou poválečnou historii. (Cihelková, 2004, s. 96).

Vstup ČR do EU měl na vzájemné vztahy České republiky a Rakouska pozitivní vliv, vstup do Shengenského prostoru navíc umožnil ještě větší prohloubení přeshraniční spolupráce. Volný pohyb pracovních sil byl však kvůli přechodnému období ze strany Rakouska, i přes snahu české vlády o jeho revizi, možný až po uplynutí celého sedmiletého období, tedy v květnu 2011. Spolu s Rakouskem využilo této maximální délky přechodného období vůči novým členským státům i Německo. V roce 2006 významně poklesl význam Rakouska jako obchodního partnera pro ČR, neboť se z původně třetího místa propadl na šesté a následně klesl až na osmé místo v roce 2008. Poté opět následoval růst, avšak pouze na 7. místo v roce 2010. Významnou událostí v oblasti kulturních vztahů byl podpis tzv. kulturní dohody³ v roce 2008, která nahradila starší dohodu z roku 1977. Vzájemné kontakty na poli kultury, ekologie, vzdělávání či rozvoje příhraničních regionů jsou mimo jiné i součástí regionální a příhraniční spolupráce. Kultura se v minulosti

³ Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Rakouské republiky o spolupráci v oblasti kultury, školství, vědy, mládeže a sportu

opakovaně osvědčila jako nástroj sblížení lidí na obou stranách hranice a vedle stále ještě pro oba státy významné ekonomické spolupráce je hlavním těžištěm současných česko-rakouských vztahů.

4. Veřejná diplomacie

Veřejná diplomacie je v současnosti často skloňovaným pojmem. Ačkoli jde o termín známý už několik desítek let, jeho skutečný význam a důležitost byl odhalen až díky změnám mezinárodního prostředí probíhajícím počátkem devadesátých let minulého století. Nárůst potenciálu veřejné diplomacie v poslední době je důsledkem komunikační revoluce a růstu významu veřejného mínění pro uplatňování zahraniční politiky států. V souvislosti s tím došlo k výraznému rozšíření nejen množství aktérů, ale i adresátů zahraničněpolitických aktivit států.

4.1. Definice

Pojem veřejná diplomacie je, ač s nejednotným výkladem, znám zhruba od sedmdesátých let 20. století. V minulosti měl v zásadě tři různé významy: zaprvé veřejná diplomacie nebo také otevřená diplomacie ve významu opaku tajné diplomacie, zadruhé veřejná diplomacie ve smyslu veřejných záležitostí (*public affairs*), tedy informování domácího obyvatelstva o diplomatických aktivitách vlády a konečně zatřetí veřejná diplomacie jako nástroj pro prosazování zahraniční politiky v zahraničí (Peterková, 2006, s. 85).

Žádné z těchto pojetí již neodpovídá plně významu, v jakém je termín veřejná diplomacie užíván dnes. V dnešní době je pojem veřejná diplomacie pojmem označujícím proces komunikace se zahraničním publikem zaměřený na dosažení pozitivních představ o zemi, národních institucích, kultuře, cílech zahraniční politiky a podobně v myslích zahraniční veřejnosti a státních elit (Peterková, 2006, s. 86).

Veřejná diplomacie je také často spojována s konceptem *soft power*, neboli měkké moci. Pomocí tohoto termínu může být veřejná diplomacie definována také jako soubor veškerých činností státu a nestátních aktérů, které přispívají k udržování a podpoře *soft power* dané země (Bátora, 2005, s. 4). Autorem konceptu *soft power* a *hard power* je americký badatel Joseph S. Nye, který termín *soft power* zavedl jako novou dimenzi moci vedle ekonomické a vojenské síly, jež společně označil jako *hard power*. *Soft power* je podle něj schopnost státu dostat to, co chce, skrze přitažlivost spíše než skrze nátlak či za peníze. Vzniká na základě atraktivity kultury, politických ideálů země a jejích způsobů jednání. Pokud jsou způsoby jednání dané země v očích ostatních viděny jako legitimní, pak se *soft power* daného státu zvyšuje (Nye, 2004, s. X).

Definice veřejné diplomacie existuje značné množství a nepodařilo se dosud nalézt takovou, která by byla všemi zainteresovanými bezvýhradně přijata a mohla sloužit jako jakási univerzální definice. Vzhledem k aktuálnosti tématu a neustálému vývoji v této oblasti je to však pochopitelné. Většina definic se shoduje alespoň na základních charakteristických prvcích, za něž je považována ochrana a podpora zájmů státu v zahraničí prostřednictvím informování zahraničního veřejného mínění o činnosti státu, snaha omezit možná nedorozumění či mylné představy, účast státních struktur především v roli koordinátora, ale také vykonavatele různých aktivit a účast nevládních subjektů, ať už neziskových organizací či široké veřejnosti (Peterková, 2008a, s. 13).

S pojmem veřejná diplomacie bývá někdy nesprávně zaměňován pojem propaganda, který je obecně spojen s negativními konotacemi zejména v důsledku historických vzpomínek na nacistickou a komunistickou propagandu. Ačkoli náplní veřejné diplomacie i propagandy je shodně předávání informací a myšlenek zahraniční veřejnosti ve snaze změnit jejich postoj směrem k dané zemi či posílit důvěru, podstatný rozdíl spočívá v tom, že veřejná diplomacie na rozdíl od propagandy zároveň naslouchá, jak jsou tyto informace přijímány. Jedná se tak o dialog, nikoli o jednostranné vnucování myšlenek (Melissen, 2005, s. 22).

4.2. Cíle

Základní představu o prvotních cílech veřejné diplomacie již poskytla výše uvedená definice veřejné diplomacie. Stručně řečeno je cílem veřejné diplomacie státu dosáhnout pozitivního obrazu o sobě samém v zahraničí. Zatímco u některých především menších, či méně vlivných států je hlavní motivací k tomu získání si pozornosti, kterou by následně mohly využít k naplnění svých zájmů, větší státy, které nedostatkem pozornosti netrpí, veřejnou diplomacii často využívají za účelem vysvětlení či obhajoby svých postojů nebo ve snaze o změnu své pověsti (Bátora, 2005, s. 7).

Zajímavým faktem je, že mnoho průzkumů provedených ve státech zabývajících se veřejnou diplomacií přineslo shodně poznatek, že představa, jakou o sobě mají obyvatelé určitého státu, se často diametrálně liší od představ, jaké o nich mají lidé v zahraničí (Peterková, 2006, s. 87). Cílem veřejné diplomacie je proto zvýšit povědomí lidí v zahraničí o dané zemi, tak aby aktualizovali svoje představy o ní či změnili své negativní názory. Pokud se toto podaří, je otevřená cesta i k porozumění této zemi a rostoucímu souladu v názorech obou zemí na otázky globálního významu. V dalším stupni se veřejná

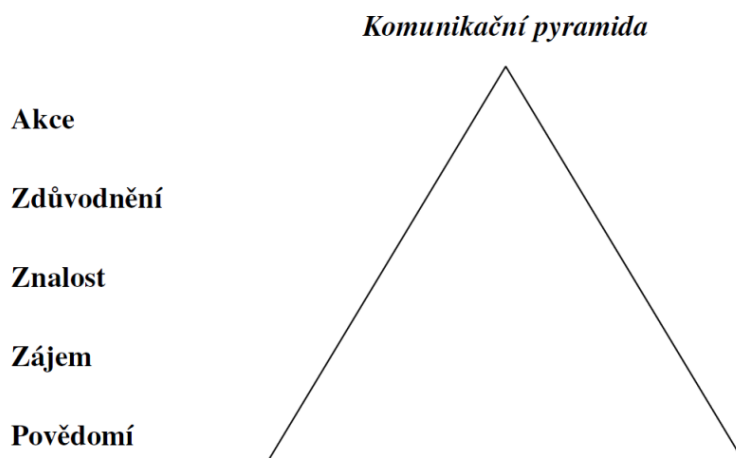
diplomacie snaží o probuzení zájmu o danou zemi, s cílem podpořit vnímání země např. jako atraktivní destinace pro cestovní ruch či studium nebo povzbudit zahraniční veřejnost ke koupi produktů dané země. Vrcholným cílem je přimět firmy k investicím a veřejnost k podpoře pozic země (Leonard, 2002, s. 9).

Je pochopitelné, že v mnoha oblastech se zájmy jednotlivých zemí liší, neboli si konkurují. V tom případě pak je cílem veřejné diplomacie ukořistit pro sebe co největší „podíl na trhu“ a dosáhnout co nejlepšího postavení. Ať se však jedná o státy malé či velké, konkurující si, či nikoli, konečný cíl veřejné diplomacie je ve svém důsledku stejný u všech. Je jím zvýšení hospodářské či politické síly státu, potažmo jeho blahobytu a bezpečí v zemi. (Peterková, 2008c, s. 10).

4.3. Nástroje

Poté, co bylo definováno, co veřejná diplomacie vlastně je a jaké jsou její cíle, se logicky nabízí otázka, jak je možné těchto cílů dosáhnout. Paleta nástrojů, které veřejná diplomacie využívá, je velmi široká. Každý nástroj je však třeba pečlivě volit na základě konkrétních okolností. Zvolené nástroje se například jistě budou lišit v závislosti na cílové zemi. Veřejná diplomacie je v tomto kontextu nazývána „obousměrnou ulicí“. Pokud chce stát dosáhnout pozitivního přijetí jím reprezentovaných hodnot a postojů, je nutným předpokladem k tomu pochopení kultury, hodnot a tradic té společnosti, na kterou je jeho úsilí zaměřeno. Stejně tak je pro volbu nástrojů rozhodující i druh cílové skupiny (široká veřejnost, mládež, akademická sféra, obchodníci, investoři, tvůrci veřejného mínění atd.), množství dostupných finančních i lidských zdrojů či konkrétní cíl, kterého chce stát veřejnou diplomacií dosáhnout. Podle posledně zmíněného kritéria cíle je možné pro volbu vhodných nástrojů použít Mc Clellanovu pyramidu komunikace.

Obrázek 1: Komunikační pyramida (Peterková, 2006, s. 96)

Pokud si stát klade za cíl zvýšit *Povědomí* o sobě, může se orientovat na nejširší veřejnost, k jejímuž oslovení využije masové komunikační prostředky (televize, rozhlas, internet). Na vyšším stupni je snaha státu vyvolat *Zájem* o zemi, který se vyznačuje aktivnějším přístupem cílové skupiny k dění v zemi. Při snaze dosáhnout tohoto cíle jsou vhodnými nástroji kulturní akce, jazykové kurzy či informační programy. Jestliže má být u cílové skupiny následně dosaženo skutečných *Znalostí* například o historii, kultuře, společnosti či hospodářství státu, je vhodné zorganizovat výměnné programy či podpořit spolupráci v oblasti školství, vědy a výzkumu. Na úrovni *Zdůvodnění* se stát snaží o cílené představení a vysvětlení svých pozic, zájmů a cílů a jejich uvedení do souvislosti se zájmy cílového státu. Prostředkem k tomu mohou být cílené diskuse. Na vrcholku pyramidy jsou lidé v cílové zemi díky působení veřejné diplomacie státu rozhodnutí podporovat jeho zájmy (Peterková, 2008c, s. 14).

Výše na úrovni *Zájem* zmíněný nástroj kulturní akce pro úplnost zahrnuje například pořádání výstav, koncertů, divadelních představení, ucelené prezentace národní kultury, literární prezentace a další. Je tedy zřejmé, že veřejná diplomacie má mnoho společného se zahraničně-kulturními vztahy. Jejich společným zájmem je tvorba dlouhodobého a stabilního vztahu, založeného na vzájemném poznání, pochopení a na nich vzešlé důvěře. Společné jsou jim právě i zmíněné nástroje. Kultura v rámci veřejné diplomacie nabývá stále více na významu v důsledku mnoha změn v mezinárodním společenství, které stírají rozdíly mezi moderními státy. Mezi možnostmi, jak se odlišit a jak vzbudit pozitivní představy o své zemi, tak zaujímá kultura jako prostředek sebevyjádření států přední

postavení. Veřejná diplomacie a kulturní vztahy jsou dnes již natolik propojeny, že oba pojmy často dokonce zcela splývají. Soudě podle současného vývoje bude tento trend nejspíše patrný i nadále (Peterková, 2008a, s. 21).

Dalšími důležitými nástroji veřejné diplomacie jsou samozřejmě i zahraniční zastoupení států, návštěvy státních představitelů v zahraničí, spolupráce s významnými osobnostmi z cílové země, které mají pozitivní vztah k naší zemi, popřípadě s domácími osobnostmi známými i v dané zemi. Vhodným nástrojem může být i vytvoření a předání ocenění za činnost ve prospěch naší země. Účinnost tohoto nástroje se výrazně zvýší spoluprací s médii, která je již sama o sobě je pro správné působení veřejné diplomacie klíčová (Peterková, 2008c, s. 15).

4.4. Aktéři

Jako poslední kamínek do mozaiky prvků charakterizujících veřejnou diplomacii zbývá doplnit její aktéry. V porovnání s tradiční diplomacií je to úkol poněkud složitější, neboť na rozdíl od tradiční diplomacie, která se vyznačuje výhradně komunikací mezi vládními představiteli, je množství aktérů veřejné diplomacie nepoměrně větší. Za nositele veřejné diplomacie státu tak není považováno pouze vedení státu nýbrž i veřejná správa, samospráva, celá škála nestátních aktérů či vlastní veřejnost. Samotný stát vystupuje sice i v roli vykonavatele veřejné diplomacie, mnohem důležitější je však jeho koordinační úloha. Kromě přímého působení na zahraniční veřejnost, například prostřednictvím ministerstva zahraničních věcí či zastupitelských úřadů v zahraničí, je tak jeho snad ještě důležitějším úkolem právě komunikace s domácími subjekty. Ti totiž mají vliv na pověst státu a tím i na jeho postavení v mezinárodním společenství a následnou možnost naplnění jeho zájmů (Peterková, 2011a, s. 10).

Mezi tyto domácí subjekty se řadí akademická obec, výzkumné instituce, nevládní organizace, soukromé firmy, politické strany, kraje, regiony, města i široká veřejnost. Aby obraz státu v zahraničí byl jednotný, měli by všichni aktéři veřejné diplomacie, tedy jak představitelé státu, tak nestátní subjekty, vystupovat jednotně a jejich aktivity by měly směřovat ke společnému cíli. Jelikož stát objektivně nemá v moderní demokratické společnosti právo kontrolovat činnost ostatních subjektů domácí scény, nezbývá mu, než provozovat tzv. domácí dimenzi veřejné diplomacie, jejíž hlavní náplní je přesvědčit domácí hráče o atraktivitě jím prezentovaných postojů a hodnot. Tyto domácí subjekty pak

spojí svou činnost v zahraničí se svým státem, tím podpoří jeho soft power a stanou se tak aktéry veřejné diplomacie (Peterková, 2011, s. 10).

Jak je možné se dočíst v literatuře, účast některých z výše uvedených subjektů v roli aktérů veřejné diplomacie dala vzniknout názvům jakýchsi podkategorií veřejné diplomacie. Jednou z nich je tzv. *NGO diplomacy* označující část veřejné diplomacie, která ke komunikaci se zahraniční občanskou společností využívá nevládních organizací. Tato spolupráce může být pro stát obzvláště výhodná, neboť tyto organizace povětšinou disponují vysokou měrou důvěryhodnosti, odbornosti a jsou součástí příslušných sítí. Zatímco k výrokům a činům vlády je veřejnost často podezřivá a nedůvěřivá, nevládní organizace jsou vnímány jako nestranné a nezávislé, což pozitivně působí na ochotu publika ztotožnit se s jejich aktivitami. V historii mezinárodních vztahů je již známo několik případů úspěšného využití NGO diplomacie. Jako příklad může sloužit spolupráce kanadské a norské vlády s několika nevládními organizacemi bojujícími proti používání nášlapných min, jejímž výsledkem byl v roce 1997 vznik mezinárodní úmluvy o zákazu nášlapných min (Leonard, 2002, s. 57).

Kromě nevládních organizací může stát spojit své síly při propagaci v zahraničí s politickými stranami. I tento druh veřejné diplomacie nese své vlastní označení. Jedná se o tzv. *party diplomacy*, neboli budování vztahů mezi ideově spřízněnými politickými stranami z různých zemí. Společně sdílený politický prostor v rámci institucí Evropské unie poskytuje pro tento způsob diplomacie ideální podmínky (Novotný, 2011, s. 75). Znamějším pojmem spojeným se zahraniční aktivitou samosprávných celků jako jsou kraje, regiony či města, je *paradiplomacie*. Nejčastěji je prováděna v podobě přeshraniční spolupráce, která bývá zaměřena především na podporu ekonomických a kulturních vztahů (Jungbauer, 2011, s. 13).

Ve výčtu nevládních aktérů veřejné diplomacie byl dosud záměrně opomenut jeden, podle něž se rovněž jeden poddruh veřejné diplomacie nazývá. Jako poslední je zmíněn nikoliv snad proto, že by to byl aktér méně významný, ba naopak. Není však na rozdíl od ostatních výše zmíněných přítomný na scéně domácí, nýbrž v zahraničí. Jedná se o krajané v zahraničí, jejichž aktivity ve prospěch veřejné diplomacie jsou označovány jako *diaspora diplomacy* (Leonard, 2002, s. 59). Krajané jsou živými mosty mezi zemí svého původu a zahraničím, čímž představují pro stát výjimečné a ideální partnery při uplatňování veřejné diplomacie. Jelikož je téma krajanů jako aktérů veřejné

diplomacie předmětem praktické části práce, bude mu dostatek pozornosti věnován později.

5. Veřejná diplomacie České republiky

Po obecném úvodu do problematiky veřejné diplomacie bude nyní věnována pozornost její podobě a jejímu uplatnění v ČR. Znalost konkrétní praxe České republiky v této oblasti se pak stane východiskem pro praktickou část práce.

5.1. Historie české veřejné diplomacie

Pojem veřejná diplomacie se v české zahraniční politice objevil poprvé ve velmi nedávné době. I přesto však již dříve československý a později český stát prováděl mnohé z aktivit, které jsou dnes zahrnovány do oblasti veřejné diplomacie. Ty se dříve nejčastěji označovaly pojmem propagace.

5.1.1. Období let 1918 - 1948

Ačkoli propagační činnost první československé republiky není veřejnosti příliš známa, zahrnovala poměrně širokou škálu aktivit. Hlavní úlohu při jejich koordinaci měla třetí sekce Ministerstva zahraničních věcí – Odbor zpravodajský a propagační, jehož cílem bylo nejen informovat o politice státu v zahraničí, ale i domácím subjektům přinášet informace o zahraniční politice. V rámci prezentace státu v zahraničí se odbor rovněž podílel na vydávání deníku Prager Presse a týdeníků ve francouzštině, angličtině a ruštině. Oblast kulturní politiky mělo na starosti Ministerstvo školství a národní osvěty a oblast hospodářské propagace a proexportní politiky Ministerstvo obchodu. Přímo v zahraničí byly činné zastupitelské úřady, jejichž náplní práce byla nejen propagace vlastní nýbrž i monitorování propagace cizích států (Peterková, 2008a, s. 56).

Snaha o šíření pozitivních informací o tehdejší Československu se dotýkala řady oblastí včetně politické, obchodní, kulturní, ale i oblasti zdravotnictví. V politické oblasti se hlavními prioritami stala dvě témata. Na počátku dvacátých let to byla obhajoba životaschopnosti nově vzniklého státu a jeho právo na samostatnou existenci, na sklonku třicátých let pak snaha vyvrátit tvrzení nepřátelské propagandy (zejména německé a italské) o potlačování práv národnostních menšin na území Československa.

Nástroji tehdejších propagačních aktivit byly osobní styky mezi diplomaty, česká i cizojazyčná tisková propagace, účast na výstavách a veletrzích, rozhlasové vysílání (od roku 1934 i do zahraničí) a péče o krajany. Jak již bylo zmíněno, snahou bylo rovněž informovat domácí veřejnost o zahraničních aktivitách státu. K tomu sloužil například cyklus přednášek vysílaných v rozhlase, představující veřejnosti jak obecně význam, úkoly

a způsob organizace zahraniční politiky, tak specifickou úpravu styků s vybranými jednotlivými státy či skupinami států (Peterková, 2008a, s. 58).

Během krátkého fungování tzv. druhé republiky mezi Mnichovem a začátkem 2. sv. v. byla pro oblast propagace charakteristická snaha udržet zdání běžného života a pokračovat, byť za změněných podmínek, v předchozí činnosti (Peterková, 2008a, s. 59).

Ve válečném období se činnost související s prezentací státu soustředila především v rukou londýnské exilové vlády. Její pozornost se zaměřovala především na boj proti fašismu a nacismu a osvobození Československa. Důležitou úlohu při tom hrálo československé vysílání BBC, kde zazněly například projevy prezidenta Beneše či ministra zahraničí Jana Masaryka. Intenzivní byla rovněž spolupráce s armádními složkami, kulturním odborem MZV, který se věnoval styku s britskými kulturními institucemi, politickými korporacemi a církvemi, či spolupráce s krajanským referátem (Peterková, 2008a, s. 59).

Z období od konce války do komunistického převratu v roce 1948 nejsou dostupné jakékoli ucelenější informace o propagaci státu v zahraničí.

5.1.2. Období let 1948 – 1993

Zhruba v polovině období existence komunistického Československa se ve světě poprvé objevil termín veřejná diplomacie, v Československu samotném však byl tou dobou tento pojem ještě zcela neznámý. I kdyby se však jeho znalost dostala až k nám, o praktické aplikaci veřejné diplomacie by nemohla být ani řeč. Chyběly by pro ni totiž základní předpoklady jako svobodná výměna informací či vliv veřejnosti na zahraniční politiku. V Československu tak byla prováděna pouze propagace státu s velmi silným ideovým zaměřením, jejímž hlavním kritériem byla politická angažovanost a soulad s pokyny sovětského vedení (Peterková, 2008a, s. 60).

Co do témat zahraniční prezentace nešlo o nic nového – osvěta (kultura, rozhlas, školství, časopisy), obchod, cestovní ruch či krajané. V oblasti kultury však přibyl nový aktér. Jednalo se o tzv. kulturní a informační střediska vznikající ve spřátelených socialistických státech a v menší míře i mimo ně, která měla za úkol propagovat kulturu ČSR v zahraničí prostřednictvím pořádání koncertů, přednášek, jazykových kurzů, literárních večerů apod. Svou funkci tato střediska plnila až do začátku devadesátých let, kdy je nahradila dnešní Česká centra (Peterková, 2008a, s. 61).

Výjimečnou příležitostí představit se i západnímu světu byly jednorázové akce typu světových výstav EXPO. Oblast možných témat zde kromě kultury zahrnovala i vědu či hospodářství. Československu se zejména podařilo upoutat pozornost svým pavilonem na výstavě EXPO v Bruselu v roce 1958 či v Montrealu v roce 1967 (Peterková, 2008a, s. 61).

Nové Československo let 1990-92 bylo sice opět svobodné a zdálo by se, že podmínky pro smysluplnou prezentaci státu se tím zlepšily, ve skutečnosti však v této oblasti téměř k žádným změnám nedošlo. Za probíhající bouřlivé změny společenského řádu, ustavování nových orgánů, kompetenčních i národnostních sporů se otázka propagace státu stala podružnou. Československo si sice díky revolučním událostem získalo na určitou dobu pozornost téměř celého světa, brzy však nevyhnutelně došlo k přesunu zájmu na jiné subjekty.

5.1.3. Období od roku 1993 do současnosti

Ani začátek samostatné České republiky ještě nepřinesl do zahraniční prezentace země mnoho změn. Veškeré aktivity, které se na tomto poli odehrávaly, byly výlučně resortního charakteru a jejich provádění tak bylo značně nesystémové. Zásadnější krok směrem k jednotné prezentaci České republiky tak byl učiněn až pod tlakem blížícího se vstupu ČR do EU. Tehdy nastala potřeba informovat občany o různých aspektech vstupu a zároveň v dosavadních členských státech prezentovat Českou republiku jako důvěryhodného a perspektivního kandidáta, který má všechny předpoklady stát se plnohodnotným členem EU (Peterková, 2008a, s. 73). Za tímto účelem byl v roce 2000 ustaven *Odbor komunikační strategie MZV*, který byl v roce 2005 přejmenován na *Odbor zahraniční prezentace*, a náplň jeho práce se rozšířila na prezentaci České republiky v zahraničí obecně (Peterková, 2008a, s. 76). Následně byl vypracován dokument *Východiska pro zpracování koncepce jednotné prezentace České republiky v zahraničí*, který analyzoval současnou situaci a navrhl možná řešení. Na *Východiska* navázala již samotná *Koncepce jednotné prezentace České republiky v zahraničí*, která identifikovala hlavní žádoucí směry, cíle, cílové skupiny a nástroje jednotné prezentace ČR (Peterková 2008a, s. 82).

Ještě určitý čas poté pokračovaly snahy o ucelenou prezentaci státu v zahraničí avšak již bez větších reálných výsledků. V důsledku nedostatečného politického impulsu se veškerá činnost opět rozdrobila do resortně pojatých aktivit. Dalším impulsem se tak stalo až předsednictví ČR v Radě EU v polovině roku 2009, které opět připomnělo důležitost

prezentačních aktivit státu a stalo se důkazem, že koordinace činností všech aktérů a jejich úspěšná spolupráce je možná. Ačkoli od té doby opět, s výjimkou úspěšné české účasti na výstavě EXPO 2010 v Šanghaji, míra nasazení v této oblasti poklesla, začíná dnes snad veřejné diplomacii konečně být věnováno alespoň o něco více pozornosti. Svědčí o tom například vznik odboru veřejné diplomacie na MZV či zařazení veřejné diplomacie mezi priority české zahraniční politiky (Peterková, 2011b, s. 5).

5.2. Specifika české veřejné diplomacie

Při pohledu na českou republiku a její veřejnou diplomacii v mezinárodním srovnání je možné vysledovat jistá specifika. První z nich tematicky navazuje na předchozí kapitolu, neboť je důsledkem historického vývoje. Jedná se o fakt, že veřejná diplomacie je na české zahraničněpolitické scéně relativně novým pojmem. Stejně jako většina ostatních postsocialistických států střední a východní Evropy se tak potýká s problémem tzv. pozdního startu. V důsledku své příslušnosti k socialistickému bloku a následného náročného období transformace se totiž veřejnou diplomacií začala zabývat prakticky až na přelomu tisíciletí, tedy nepoměrně později, než západoevropské státy. Tento fakt je tedy pro Českou republiku nesporným handicapem (Peterková, 2008c, s. 17).

Dalším určujícím faktorem pro veřejnou diplomacii ČR je, že je malým státem. Není tím myšlena pouze geografická rozloha, nýbrž i malá ekonomická či vojenská síla státu, tedy tzv. hard power. Malý stát, pokud chce prosadit své zájmy, se proto ve větší míře orientuje na využití své soft power. Právě ji využívá, jak již bylo zmíněno, veřejná diplomacie, která je tudíž pro zahraniční politiku malého státu relativně důležitější, než pro velký stát. Velký a malý stát rovněž veřejnou diplomacii používají k jiným účelům. Zatímco malý stát se předně snaží upoutat na sebe pozornost, kterou mu jeho velikost většinou nezajistí, a ukázat své silné stránky, velké státy veřejné diplomacie využívají k vysvětlování a obhajobě svých postojů či ke změně své pověsti (Peterková, 2008c, s. 7).

5.3. Postavení veřejné diplomacie v současné české zahraniční politice

Důležitost veřejné diplomacie v rámci zahraničněpolitických aktivit státu, a zvláště pak státu malého, je nepopiratelná. Zdá se, že po období opakovaných a ne zcela úspěšných snah o komplexní řešení tohoto tématu docenila i Česká republika význam veřejné diplomacie. Při sestavování nové Koncepce zahraniční politiky v roce 2011 ji totiž zařadila mezi své zahraničněpolitické priority.

Koncepce zahraniční politiky České republiky 2011 je zároveň také zatím posledním oficiálním dokumentem, který se veřejnou diplomacií zabývá. Jsou v něm definovány cíle, aktéři a nástroje české veřejné diplomacie.

„Cílem veřejné diplomacie je prezentovat Českou republiku jako vyspělou demokratickou zemi s bohatou kulturou, zajímavou historií a vlastní identitou. Zemi s lidským kapitálem, založeným na vědomostním a inovativním potenciálu, která je důvěryhodným partnerem v politických, bezpečnostních i ekonomických vztazích, místem pro zhodnocení investic; respektovaného člena mezinárodních organizací a bezpečnostních a ekonomických struktur, partnera ve světovém společenství.“

„Záměrem ČR je zvyšovat povědomí o naší zemi a překonávat vzájemné předsudky, zavádějící stereotypy, negativní postoje a názorová schémata“ (Koncepce zahraniční politiky ČR 2011, s. 22).

Koncepce zdůrazňuje význam kulturní dimenze veřejné diplomacie, při níž MZV hodlá využít spolupráce se zastupitelskými úřady, českými centry v zahraničí, občanskými a nevládními organizacemi a sdruženími Čechů žijících v zahraničí. Důležitost udržování vztahů s krajany a jejich podpora jsou poté i samostatným bodem. Mimo jiné je v něm zmíněn záměr české zahraniční politiky využít zkušeností krajanů k posílení svého působení na mezinárodním poli.

Kromě výše uvedených aktérů je kladen důraz na posílení spolupráce s politickými stranami, kraji, regiony, městy, akademickou obcí, výzkumnými institucemi i širokou veřejností.

5.4. Institucionální dimenze české veřejné diplomacie

Jak již bylo uvedeno, veřejná diplomacie je prováděna celou řadou aktérů. Jsou jimi jak státní instituce, tak široká škála nestátních subjektů. Množství nejrůznějších možných nestátních aktérů participujících na veřejné diplomacii ČR je takové, že nedává možnost věnovat se jejich aktivitám uceleným způsobem. V této kapitole proto budou představeny pouze státní instituce zodpovědné za výkon veřejné diplomacie v ČR, které ostatně, i přes vzrůstající snahu o zapojení nestátních aktérů, zůstávají jejími hlavními vykonavateli. Jedná se především o vybraná ministerstva v čele s Ministerstvem zahraničních věcí, jejich příspěvkové organizace a zahraniční zastoupení státu.

5.4.1. Ministerstvo zahraničních věcí

Ministerstvo zahraničních věcí je hlavním koordinačním orgánem zahraniční politiky ČR. Oblast veřejné diplomacie má v rámci něj na starosti především relativně krátce fungující Odbor veřejné diplomacie, který vznikl transformací původního Odboru pro kulturu, komunikaci a prezentaci v únoru 2011. Náplň činnosti odboru je následující:

- „Zabezpečuje zapojení relevantních subjektů státní, neziskové, akademické i soukromé sféry do realizace prezentačních projektů.
- Spolu s dalšími útvary MZV navrhuje priority veřejné diplomacie ČR a následně tyto priority implementuje do projektů veřejné diplomacie.
- Ve spolupráci s tiskovým odborem a příslušnými ZÚ zajišťuje prezentaci ČR v zahraničních médiích.
- Řídí pracovní koordinační skupinu pro oblast veřejné diplomacie, kterou tvoří zejména zástupci sekce ministra/kabinetu ministra, sekce ekonomické spolupráce a zahraniční prezentace, odboru veřejné diplomacie, tiskového odboru, kanceláře strategie, analýz a plánování a Českých center. Setkání pracovní koordinační skupiny svolává zpravidla jednou měsíčně.
- Ve spolupráci s tiskovým odborem využívá k prezentačním aktivitám internetové stránky⁴ a sociální sítě spravované MZV.
- Koordinuje přípravu a konání konferencí v prostorách MZV.
- Ve spolupráci se zmocněncem pro krajské záležitosti koordinuje po obsahové stránce rozhlasové vysílání ČR do zahraničí.
- Je gestorem jednotného vizuálního stylu MZV⁵. Zajišťuje výrobu informačních a prezentačních materiálů⁶ o ČR a MZV pro potřeby MZV a dohlíží na jejich jednotnou grafickou úpravu a soulad s jednotným vizuálním stylem. Ve spolupráci s odborem administrativy a zpracování informací a dalšími útvary MZV zajišťuje distribuci vlastních i získaných materiálů.
- Podílí se na formulování zahraniční politiky ČR v oblasti kulturních a nevládních vztahů.

⁴ Hlavním nástrojem pro prezentaci ČR na internetu je webový portál www.czech.cz. Existuje v šesti jazykových mutacích a přináší informace a aktuality z ČR pro různé cílové skupiny.

⁵ Jednotný vizuální styl byl zaveden v roce 2010 a má napomoci jednoznačně identifikovat a usnadňovat prezentaci MZV doma i v zahraničí.

⁶ Fotografie prezentačních předmětů k nahlédnutí na stránkách MZV http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/prezentace_cr/prezentacni_predmety.html

- Udržuje kontakty s nevládními organizacemi se zahraničním zaměřením v ČR a s mezinárodními nevládními organizacemi a poskytuje jim podle potřeby informace napomáhající udržování mezinárodních nevládních styků ČR.
- Zajišťuje chod sekretariátu Komise pro prezentaci ČR ve smyslu usnesení vlády č. 74 ze dne 19. ledna 2005, o Koncepci jednotné prezentace ČR.
- Je gestorem sjednávání kulturních dohod, spolupracuje při sjednávání na ně navazujících protokolů a sleduje jejich plnění.
- Zajišťuje agendu související s udělováním resortního vyznamenání „Cena GRATIAS AGIT“.
- Zajišťuje výkon agendy Středoevropské kulturní platformy⁷.
- Koordinuje, sleduje a vyhodnocuje styky v oblasti výměnných zahraničních studijních pobytů, a to ve spolupráci s teritoriálními odbory a MŠMT“ (Odbor veřejné diplomacie MZV, 2012).

Z výše uvedených aktivit MZV je vhodné se ještě zastavit u rozhlasového vysílání do zahraničí a u ceny Gratias agit.

Rozhlasové vysílání Českého rozhlasu 7 – Radia Praha, financované MZV, naplňuje koncepci zahraniční politiky ČR v oblasti veřejné diplomacie a péče o krajany. V historii země má rozhlasové vysílání do zahraničí tradici již od roku 1936. *„Jeho cílem je poskytovat kvalifikované a objektivní informace o politickém, ekonomickém, kulturním a celospolečenském vývoji v ČR“* (Radio Praha – vysílání do zahraničí, 2011). Vždy půlhodinové pořady jsou vysílány v angličtině, němčině, francouzštině, španělštině, češtině a ruštině a jsou ve zvukové i textové podobě šířeny rovněž na internetu na adrese www.radio.cz. Speciální důraz je kladen na krajanské komunity v zahraničí, pro něž jsou navíc určeny stránky www.krajane.net (Radio Praha – vysílání do zahraničí, 2011).

Cena Gratias agit za šíření dobrého jména České republiky v zahraničí je v České republice udělována každoročně od roku 1997. Mohou jí být oceněny osoby bez ohledu na národnost, státní příslušnost, zemi jejich původu a současného pobytu, *„které svojí dlouhodobou činností nad rámec svých profesionálních povinností nebo významným činem cílevědomě přispěly nebo přispívají k šíření dobrého jména České republiky v zahraničí“*.

⁷ Tato platforma je sdružením ČR, Maďarska, Polska, Rakouska, Slovenska a Slovinska, které pořádá každoročně dvě společné kulturní akce vždy v zemi předsedající Radě EU.

Nositelům ceny se mohou stát i nadace, občanská sdružení, krajanské spolky, humanitární organizace a další nevládní organizace (Veřejná diplomacie 2011, s. 22).

5.4.2. Česká centra

Česká centra jsou příspěvkovou organizací MZV. Po vzniku České republiky převzala úlohu dřívějších kulturních a informačních středisek působících zejména ve východním bloku. Síť současných Českých center je již podstatně širší. Zahrnuje 21 zahraničních poboček v 19 zemích na 3 kontinentech světa a centrální pobočku v Praze⁸.

Posláním Českých center je efektivní zahraniční propagací České republiky posilovat její dobré jméno ve světě. Činí tak ve spolupráci s mnoha dalšími subjekty, mezi něž patří zastupitelské úřady, ostatní resortní agentury (CzechTrade, CzechInvest, CzechTourism) ale i nevládní sektor, neziskové organizace, kulturní organizace, vysoké školy, media, soukromé firmy či krajanské organizace. Cílovými skupinami Českých center jsou jak odborná, tak široká veřejnost, institucionální partneři, media i zahraniční Češi (Výroční zpráva ČC 2011).

V zemích, kde nejsou zastoupeny výše zmíněné resortní agentury, nahrazují jejich činnost Česká centra (Peterková, 2008a, s. 70). Jejich záběr je tak opravdu široký. Sahá od kultury přes podporu ekonomických vztahů, vzdělávání, vědu a výzkum až po turismus a poskytování informací o ČR. Konkrétními nástroji v kulturní oblasti jsou pořádání výstav výtvarného umění, architektury a designu, módních přehlídek, filmových projekcí, koncertů a hudebních festivalů, divadelních představení, prezentací knih a literárních čtení, besed a workshopů. Oblast vzdělávání zastupují například kurzy českého jazyka či provoz knihoven s českou literaturou, oblast turismu prezentace českých regionů, měst a obcí v zahraničí⁹ (Výroční zpráva ČC 2011).

Jako příspěvková organizace MZV jsou Česká centra částečně financována z rozpočtu svého zřizovatele. Tento příspěvek však v posledních letech výrazně klesá (mezi lety 2009 a 2012 klesl o polovinu¹⁰), v důsledku čehož také došlo ke zrušení ČC v Buenos Aires založeného teprve v roce 2008 a pobočky v Košicích založené v roce 2006. Česká centra jsou tak v čím dál větší míře odkázána na financování z externích zdrojů (granty, sponzoring) či z výnosů z vlastních aktivit. V roce 2011 z toho důvodu byly

⁸ Seznam všech stávajících Českých center s roky jejich vzniku v příloze.

⁹ Poměrné zastoupení jednotlivých aktivit v celkové činnosti Českých center v příloze.

¹⁰ Ze 120 mil. Kč v roce 2009 na 60 mil. Kč v roce 2012.

nastaveny fundraisingové aktivity pro systematické získávání finančních i nefinančních prostředků, pomocí nichž se v tomto roce podařilo 50 % finančních prostředků na činnost ČC získat z externích zdrojů (Strategie činnosti ČC 2012-2015).

Kromě Českých center v zahraničí, o kterých byla řeč výše, je součástí sítě i České centrum Praha, které plní roli řídicí a servisní. Metodicky řídí a kontroluje činnost zahraničních poboček a komunikuje se zřizovatelem. Zároveň participuje na domácím rozměru veřejné diplomacie informováním svých partnerů i široké veřejnosti o práci Českých center.

5.4.3. Zahraniční zastoupení

Hlavním úkolem zahraničních zastoupení ČR kromě vlastní reprezentace státu je koordinace veškerých prezentačních aktivit různých představitelů ČR v zahraničí. Zatímco Česká centra se svou činností orientují na oblast soukromých subjektů či veřejnosti, zastupitelské úřady směřují svou pozornost především na spolupráci mezi oficiálními zástupci a institucemi (Peterková, 2008a, s. 69). Ve spolupráci s Českými centry a dalšími organizacemi se však podílejí například i na organizování kulturních akcí, mezi něž patří filmové projekce, výstavy výtvarného umění, koncerty či literární večery (Zpráva o zahraniční politice ČR 2010).

5.4.4. Ministerstvo průmyslu a obchodu

Při prosazování obchodně-ekonomických zájmů ČR spolupracuje MZV s Ministerstvem průmyslu a obchodu, které je ústředním orgánem státní správy pro obchodní politiku, zahraniční obchod a podporu exportu. Významnou roli při podpoře ekonomických zájmů ČR v zahraničí sehraávají zejména její příspěvkové organizace *CzechTrade* a *CzechInvest* (Zpráva o zahraniční politice ČR 2010).

Za účelem zlepšování výsledků zahraničního obchodu a exportních aktivit českých podnikatelských subjektů založilo MPO v roce 1997 příspěvkovou organizaci *CzechTrade*, která se snaží o dlouhodobé zvýšení konkurenceschopnosti českých firem. Českým exportérům nabízí širokou škálu poradenských, informačních, asistenčních a vzdělávacích služeb, zahraničním firmám naopak může pomoci při hledání zajímavých a spolehlivých partnerů a dodavatelů v České republice. Agentura má celkem 33 zahraničních poboček ve 33 zemích světa na 4 kontinentech (Výroční zpráva *CzechTrade* 2011).

Druhá příspěvková organizace MPO, CzechInvest, byla založena v roce 1992 s cílem podpořit konkurenceschopnost české ekonomiky prostřednictvím podpory malých a středních podnikatelů, podnikatelské infrastruktury, inovací a získáváním zahraničních investic z oblasti výroby, strategických služeb a technologických center. CzechInvest rovněž propaguje Českou republiku v zahraničí jako lokalitu vhodnou pro umístění mobilních investic a je výhradní organizací, která smí nadřízeným orgánům předkládat žádosti o investiční pobídky. Poskytuje také podporu českým firmám, které mají zájem zapojit se do dodavatelských řetězců nadnárodních společností (O CzechInvestu online).

5.4.5. Ministerstvo pro místní rozvoj

Na propagaci ČR a prosazování jejích ekonomických zájmů v zahraničí se podílí rovněž ministerstvo pro místní rozvoj, které má v kompetenci oblast cestovního ruchu a v rámci EU zastřešuje zájmy územních samosprávných celků (Zpráva o zahraniční politice ČR 2010). Důležitost cestovního ruchu pro ČR spočívá nejen v jeho ekonomickém přínosu¹¹, ale z hlediska veřejné diplomacie právě i v jeho funkci jako prostředku zviditelnění se.

Hlavním vykonavatelem v této oblasti je od roku 1993 příspěvková organizace MMR *CzechTourism*, jejímž úkolem je propagace země jako atraktivní turistické destinace na zahraničním i domácím trhu. Kromě podpory příjezdového a domácího cestovního ruchu obecně se zaměřuje především na propagaci lázeňství, kongresové a incentivní turistiky¹² a golfové turistiky. K tomu jí slouží 26 zahraničních zastoupení s působností pokrývající 3 kontinenty světa. Hlavními nástroji propagace je účast na zahraničních i domácích veletrzích, reklamní kampaně v zahraničních televizích, tisku apod., vydávání a distribuce množství prospektů v 17 jazykových mutacích a jiných propagačních materiálů a provoz webových stránek zaměřených na odbornou veřejnost a turisty z celého světa v 19 jazykových mutacích (Informace o CzechTourism online).

5.4.6. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Za zahraniční prezentaci ČR v oblasti vzdělávání, vědy a výzkumu či výuky českého jazyka je zodpovědné především Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Naplňování smluv o vědeckotechnické spolupráci a finanční podporu projektů mezinárodní

¹¹ Cestovní ruch tvoří více než 3 % českého HDP a příjmy z něj překračují 100 mld. Kč ročně

¹² Incentivní turistika = turistika za odměnu, je formou motivace zaměstnanců, obchodních partnerů či klientů k dosahování lepších pracovních výkonů

spolupráce ve výzkumu a vývoji má v rámci něj na starosti Odbor mezinárodní spolupráce ve výzkumu a vývoji. Konkrétním příkladem programu v oblasti vědy je program *Aktion Česká republika – Rakousko*, který je zaměřen na podporu bilaterální spolupráce ve vzdělávání a vědě v terciárním sektoru. Jeho neméně důležitým posláním je i posilování vzájemného porozumění mezi Českou republikou a Rakouskem. Nástroji programu je jednak poskytování individuálních stipendií na studijní a vědecké pobyty v druhé zemi, jednak podpora projektů spolupráce českých a rakouských institucí (MŠMT online).

Hlavní úlohu při zajišťování školských, vzdělávacích a dalších styků se zahraničím má příspěvková organizace MŠMT *Dům zahraničních služeb*. Ten má na starosti lektoráty českého jazyka a literatury, které jsou důležitým nástrojem při upevňování povědomí o kulturním dědictví České republiky a významným pramenem informací o ČR pro posluchače převážně vysokých škol v zahraničí. Další oblastí zahrnující širokou škálu aktivit jsou vztahy s krajanů. Dům zahraničních služeb zajišťuje po organizačně technické stránce studijní pobyty krajanů na veřejných vysokých a středních školách v ČR, zajišťuje jejich studium v čtyřtýdenním kurzu českého jazyka a v dvoutýdenním kurzu metodiky výuky českého jazyka či má na starosti vysílání učitelů českého jazyka do krajanových komunit v zahraničí (DZS online).

5.4.7. Ostatní instituce

Mezi další instituce podílející se na veřejné diplomacii ČR patří i ostatní ministerstva či *Kancelář generálního komisaře účasti ČR na všeobecné výstavě EXPO*, zajišťující po organizační stránce účast ČR na výstavách EXPO. V době českého předsednictví v Radě EU se plnohodnotným aktérem veřejné diplomacie stal i *Úřad vlády ČR*, především jeho Sekce pro evropské záležitosti (Peterková, 2008a, s. 71). Jejím úkolem je sladění a dohled nad jednotným vystupováním České republiky vůči unijním institucím a evropským partnerům, dále činnost analytická a tvorba strategických a koncepčních materiálů týkajících se Evropské unie. V neposlední řadě Sekce také zabezpečuje informování veřejnosti o evropských záležitostech ať již prostřednictvím sítě eurocenter a internetových stránek věnovaných EU či pořádáním odborných konferencí (Úřad vlády online).

6. Krajané jako aktéři české veřejné diplomacie

Jak již bylo naznačeno v kapitole Aktéři, zaměří se tato práce zejména na roli jednoho konkrétního aktéra veřejné diplomacie – českých krajanů v zahraničí a to nejdříve obecně a posléze na příkladu krajanů V Rakousku.

6.1. Význam krajanů pro veřejnou diplomacii

V souvislosti se zařazením veřejné diplomacie mezi zahraničněpolitické priority České republiky je ze strany Ministerstva zahraničních věcí patrný záměr zapojit české krajany při prosazování ČR na mezinárodním poli. Důkazem toho jsou dva dokumenty z roku 2011. Prvním z nich je již zmíněná Koncepce zahraniční politiky ČR 2011, druhým je Koncepce vztahu MZV k Čechům v zahraničí.

V Koncepci zahraniční politiky ČR 2011 se na téma krajanů ve veřejné diplomacii píše:

„ Při uskutečňování kulturní dimenze veřejné diplomacie budou činné zastupitelské úřady a Česká centra v zahraničí, snahou bude zapojit též občanské, nevládní organizace a sdružení Čechů v zahraničí. “

„Přirozeným zájmem státu je styk s krajanskými organizacemi a jejich podpora. Generace Čechů prošly ve 20. století bolestnou zkušeností exilu či emigrace. Možnost volného pohybu v posledních dvou desetiletích umožnila tisícům českých občanů využít příležitost k profesnímu uplatnění v celém světě. Česká zahraniční politika hodlá využít jejich zkušeností k posílení svého působení na mezinárodním poli“ (Koncepce zahraniční politiky ČR 2011, s. 22).

Koncepce vztahu MZV k Čechům v zahraničí v odstavci 1.2. Důvody pro udržování kontaktu s Čechy v zahraničí mimo jiné uvádí:

„V dlouhodobém horizontu je v zájmu českého státu udržovat kontakty s českou komunitou v zahraničí kvůli snaze o udržování vlastní kulturní identity i získání potenciálu podpory v době politického klidu i krize. “

„Češi v zahraničí mají svou jedinečnou roli i v současnosti při podpoře českých zájmů v kulturní a politické oblasti. Komunity v západních zemích a především ve Spojených státech amerických jsou (a mohly by být více) využívány při prosazování českých politických priorit. “

Ačkoli je záměr MZV zapojit krajany do zahraniční politiky ČR zřejmý, jejich konkrétní role, způsob, jakým se tak má stát a jakým má být potenciál krajanů v této

oblasti využit, nejsou jasné. Potenciál jednotlivých krajanských skupin v různých zemích je různý a krajanské komunity v každém státě mají svá specifika. Proto je jistá vágnost v uvedených koncepcích do určité míry pochopitelná. Vezmeme-li však v úvahu pouze krajany v jedné konkrétní zemi, je již získání představy o jejich přínosu pro veřejnou diplomacii reálné. Tato práce proto více odhalí veřejně-diplomatický potenciál českých krajanů v Rakousku a popíše konkrétní způsoby jejich zapojení do veřejné diplomacie.

6.2. Dějiny českých krajanů v Rakousku

Současný život, činnost a struktura krajanských organizací v Rakousku je výsledkem dlouhého historického vývoje a snaha zabývat se aktuálním stavem by nebyla úspěšná bez znalosti historických událostí, které k němu vedly. Proto budou nyní stručně objasněny dějiny české menšiny v Rakousku.

Historie Čechů v Rakousku je velmi dlouhá a značně specifická. Ačkoli první migrační vlny Čechů do Vídně jsou doloženy již z období kolem roku 1250 za vlády Přemysla Otakara II, je pro současnou situaci české menšiny určující až masivní migrace v polovině 19. století (Basler, 2004, s. 83). Tehdy bylo jak území dnešního Rakouska, tak České republiky, součástí Předlitavska. Češi v této době industrializace a urbanizace směřovali na jih do průmyslových center jako Graz, Donawitz, Kapfenberg, Linz, St. Pölten, Wiener Neustadt, především však přímo do hlavního města Vídně. Ta byla politickým, hospodářským i kulturním centrem Předlitavska a mnoho Čechů sem přicházelo za vidinou lepšího výdělků. Typickými zaměstnáními, která zde vykonávali, byli pomocní dělníci, domovníci, služky, kuchařky či drobní řemeslníci. V roce 1856 podle oficiálních pramenů ve Vídni žilo 105 353 obyvatel původem z českých zemí, což tehdy představovalo 22 % obyvatel Vídně. Do roku 1890 se počet Čechů zvýšil na 378 074 a podíl na celkovém obyvatelstvu Vídně se zvýšil na 28 %. Neoficiální odhady toto číslo ještě převyšují (Valeš, 2004, s. 97).

Převážně nízký sociální status prvních českých migrantů vytvořil u mnohých Rakušanů představu jisté podřadnosti české menšiny. Značné množství příchozích Čechů a relativně vysoká porodnost v jejich řadách zároveň vyvolala u místních obyvatel strach z postupného počestění Vídně. Ten se odrazil v tlaku na asimilaci Čechů ve Vídni, která byla obzvláště patrná na přelomu století v období výkonu úřadu starosty města Vídně Karlem Luegerem. V roce 1909 Lueger o Čechích prohlásil: „*Vím, že existují Češi, kteří se za žádnou cenu nechtějí sehnout. Ti, kteří se nechtějí sehnout, musejí prostě být zlomeni.*“

Čeští přistěhovalci se poté museli zavázat, že budou udržovat německý charakter Vídně. Mluvit česky na veřejnosti bylo zakázáno (Coudenhove-Kalergi, 2006, s. 176).

Asimilačnímu tlaku se česká menšina rozhodla bránit zakládáním českých spolků s nejrůznějším zaměřením – vzdělávání, kultura, sport, politika, tisk. Společnou však měly všechny snahu o uchování českého jazyka a kultury v cizím prostředí. Nejvýznamnějším nástrojem v boji proti asimilaci byl vznik českého školství ve Vídni, jehož budování se stalo pojítkem všech příslušníků české menšiny. Ačkoli při prosazování svých požadavků neustále naráželi na nepřízeň úřadů, podařilo se nakonec v roce 1883 otevřít první českou školu, které však i přes veškerou snahu nebylo uděleno právo veřejnosti (Valeš, 2004, s. 99). Významným pojítkem vídeňských Čechů byl od počátku rovněž Sokol. První jednota Sokola vznikla ve Vídni již v roce 1867, tedy pouhých pět let po vzniku Sokola pražského. V roce 1910 již měl Sokol ve Vídni a okolí 15 jednot (Valeš, 2004, s. 106).

První světová válka se kvůli nepříznivé hospodářské situaci a odchodu mnoha mužů na frontu neblaze promítla do činnosti českých spolků. Vídeňský Sokol tak například přišel o 70 % všech svých mužských členů. Mezi vídeňskými Čechy byl díky rodící se myšlence samostatného českého státu patrný pokles loajality vůči monarchii a ti se stávali terčem protičeských výpadů ze strany místních obyvatel.

Když se potom monarchie rozpadla, vznikly dva nové státy – Československo a Německé Rakousko (Deutschösterreich). Tyto dva státy spolu v roce 1920 uzavřeli tzv. brněnskou smlouvu, jíž Československo přejímalo ochrannou ruku nad českou menšinou v Rakousku, čímž byl vytvořen právní základ pro podporu českého školství (získání práva veřejnosti pro české školy), hospodářského i kulturního života v Rakousku. Spokojenému životu Čechů v Rakousku však stály v cestě problémy se získáním rakouského občanství, které bylo nezdárka podmínkou pro setrvání v dosavadním zaměstnání, zejména v rakouských veřejných institucích. Tento fakt společně se špatnou hospodářskou situací v Rakousku, obviňováním Čechů z rozpadu monarchie ale i euforií mnoha Čechů v souvislosti se vznikem samostatného Československa tak nakonec přivedl zhruba 150 000 vídeňských Čechů k rozhodnutí odejít zpět do své vlasti. Tato skupina repatriantů obsahovala lidi všech společenských vrstev a profesí (Valeš, 2004, s. 101).

I přes odchod značného množství Čechů z Vídně měl vznik Československa pozitivní vliv na další vývoj české menšiny a ta díky podpoře svého mateřského státu a přátelštější politice vídeňské obecní rady zažívala svůj rozkvět. České školství se rozrostlo

do nevídaných rozměrů. Na počátku 30. let mělo 17 mateřských škol, 6 obecních škol, 6 měšťanských škol a 4 střední a odborné školy, které dohromady navštěvovalo přes 3 000 žáků. České školství splňovalo nejmodernější požadavky a budovy českých škol byly rovněž po architektonické stránce chloubou stavitelství té doby.

Rozrůstaly se i spolky sportovní a kulturní. Kromě Sokola, který měl v roce 1923 již přes 4 000 členů, byly v oblasti sportu činné i další organizace jako Orel, Dělnická tělovýchovná jednota a další. V oblasti kultury se jednalo o spolky hudební, pěvecké a divadelní. Ochotnické divadlo se mezi vídeňskými Čechy těšilo obzvláštní oblibě. Existovalo několik ochotnických spolků – Pokrok, Máj, Vlastenecká omladina a další, které udržovaly rovněž kontakty s herci v Československu (Valeš, 2004, s. 107). Spolek Vlastenecká omladina, který vznikl pouhé dva roky po slavnostním znovuotevření Národního divadla v Praze (1883), navázal později spolupráci právě s Národním divadlem a mohlo tak dojít k hostování jeho slavných herců – Jindřicha Mošny a Hany Kvapilové na prknech Vlastenecké omladiny (Historie Vlastenecké omladiny online).

Do rozkvětu spolkového života vídeňských Čechů zasáhl rok 1938 a anšlus Rakouska hitlerovským Německem. Tato událost vyvolala v české menšině strach. Čeští židé hromadně žádali o návrat do Československa, z českých škol bylo nařízeno propustit všechny neárijské zaměstnance a během několika prvních dní po anšlusu opustila české školy i šestina jejích žáků. Později byly na všech českých školách zavedeny říšsko-německé osnovy. Činnost všech českých spolků byla výrazně omezována zakazováním jednotlivých akcí, vydáváním různých předpisů, domovními prohlídkami, zatýkáním a celkovým psychickým nátlakem na členy spolků. Do roku 1942 tak byly téměř všechny krajanské spolky rozpuštěny (Valeš, 2004, s. 110).

Po 2. světové válce bylo snahou československého státu přimět Čechy žijící v zahraničí k návratu do vlasti a dosídlit odsunem Němců vylidněné zejména pohraniční oblasti. Aby však reemigrace nebylo zneužito a do Československa se vrátili pouze ti praví, poctiví Češi, vznikl ve Vídni Československý ústřední výbor, který posuzoval národní a politickou spolehlivost místních Čechů. Hodnoceno bylo například, zda dotyčný udal jako svůj jazyk češtinu při posledním sčítání, zda se účastnil zvláštního referenda Čechů o anšlusu Rakouska, zda navštěvoval českou školu či zda odmítl vojenskou službu s odůvodněním svého českého původu. Každý, kdo z této prověrky vyšel pozitivně, dostal od výboru tzv. zelenou kartu, která sloužila jako provizorní občanský průkaz. Ten

opravňoval k reemigraci do Československa, ale také k nároku na příděl určitého množství potravin z Československa (Valeš, 2006, s. 228).

Vídeň byla po válce rozbombardovaná a mnoho lidí přišlo o střechu nad hlavou. Ať už z těchto důvodů či v naději, že v Československu budou ochráněni před nacionalistickými útoky jiných národů a v euforii budování vlasti se mezi lety 1945-47 zhruba 11 000 vídeňských Čechů rozhodlo pro reemigraci do Československa. V roce 1947 podle odhadů reemigrační kanceláře zůstalo ve Vídni 30-40 000 lidí českého a slovenského původu. Odchod převážně mladých lidí v rámci reemigrace se přitom nepříznivě podepsal na věkové struktuře české menšiny. Mnoho reemigrantů s ohledem na události po roce 1948 svůj návrat do vlasti hodnotí tak, že jeho výhody nebyly schopny vyvážit pozdější nevýhody. Malá část z nich se proto posléze opět do Vídně vrátila (Valeš, 2004, s. 113).

Ačkoli se krátce po konci druhé světové války činnost většiny krajanských organizací obnovila, jejich nerušená činnost neměla trvat dlouho. V roce 1946 byl předsedou československé vlády zvolen Klement Gottwald a po únorovém převratu roku 1948 byl v Československu ustaven komunistický režim. Vliv komunismu se však nezastavil na hranicích, avšak snažil se dosáhnout i na české krajany ve Vídni. Ty považoval za strážce své myšlenky na západě a snažil se je prostřednictvím štědré finanční pomoci, kterou zprostředkoval Československý ústav zahraniční, učinit loajálními vůči Československu. Tato situace způsobila začátkem 50. let rozkol mezi vídeňskými Čechy, kteří se rozdělili do dvou táborů – na ty loajální Československu a na ty s režimem nesouhlasící. První skupina byla sdružena ve Sdružení Čechů a Slováků v Rakousku a druhá v Menšinové radě české a slovenské větve v Rakousku (Valeš, 2006, s. 230).

Prioritním zájmem komunistů bylo získat na svou stranu české školství. To jednak vlastnilo značný nemovitý majetek, na který si Československo dělalo nárok, jednak bylo jeho ovládnutím zajištěno ideologické působení na značnou část menšiny a především na mladou generaci. Pravidelným vysíláním českých učitelů a finanční podporou Československa byl udržován chod školství, byť počet žáků značně klesl a začátkem 70. let se veškerá výuka od mateřské po hlavní školu odehrávala již pouze v jedné budově (Valeš, 2004, 117).

Studená válka se obrazně řečeno neodehrávala pouze na úrovni států, ale byla realitou i v prostředí české menšiny ve Vídni. Více než polovina menšiny přerušila

kontakty s Československem a spolky loajálními Praze. Rozdělení táborů však prodělalo v průběhu času jistý vývoj. Zejména od konce 50. let do poloviny 60. let narůstal počet přívrženců Sdružení Čechů a Slováků, neboť několik spolků z Menšinové rady přešlo do pro-pražské skupiny. Důvodem pro to často nebylo ideové přesvědčení, ale spíše z tohoto kroku plynoucí materiální výhody v podobě větší finanční podpory spolkům blízkým Praze či snadnějšího získání víz pro cestu do Československa. Přejít do opačného tábora byl zároveň často důsledkem změny v předsednictvu spolku a zdaleka neodrážel postoj všech, možná ani nutně ne většiny řadových členů spolku (Valeš, 2004, s. 118).

V polovině 60. let čítala česká menšina v Rakousku 25-30 000 osob, z nich 90 % žilo ve Vídni. Její průměrný věk byl 50-60 let (Valeš, 2004, s. 124). Tento stav však změnila událostí kolem srpnové okupace Československa roku 1968, která se stala dalším významným bodem v historii české menšiny. V souvislosti s ní přišlo do Rakouska zhruba 160 000 československých občanů (Valeš, 2004, s. 120). Pro většinu z nich však Rakousko představovalo pouze tranzitní zemi na cestě dále. V Rakousku se trvale usadilo zhruba 11 000 převážně mladých československých uprchlíků, mezi nimiž bylo i mnoho intelektuálů (Basler, 2004, s. 87, 91). Ačkoli v prvních měsících po okupaci bylo přijetí jak ze strany místních obyvatel, tak i české menšiny povětšinou velmi vřelé a plné sympatií, po určité době se nově příchozí v řadách již usazených vídeňských Čechů setkávali s odmítavým postojem. Krajanské spolky se jim až na výjimky uzavíraly a obecně panoval názor, že jde o lidi jistým způsobem „načichlé komunismem“ a kariéristy bez vlasteneckého cítění (Basler, 2006, s. 367).

Právě nemožnost zapojit se do existujících českých spolků vedla skupinu Čechů, kteří se ve Vídni usadili v roce 1968, k založení nového sdružení – Kulturního klubu Čechů a Slováků v Rakousku v roce 1974. V začátcích své existence měl Kulturní klub důležitou roli při zastupování zájmů českých a slovenských uprchlíků před rakouskými institucemi, zasazoval se o vznik českého poradního sboru u spolkového kancléřství, který by usnadnil prosazování zájmů Čechů v Rakousku. Od roku 1982 se věnoval i sociální pomoci uprchlíkům prostřednictvím pravidelných poraden pro nově příchozí. Vedle toho se zabýval i pořádáním široké škály kulturních akcí a politickými aktivitami. Jedním z předních představitelů Kulturního klubu byl novinář a sociální demokrat Přemysl Janýr, který mimo jiné později působil jako kontaktní osoba pro cca 400 signatářů Charty 77,

kterým byl kancléřem Kreiským nabídnut azyl a zvláštní podpora (Basler, 2006, s. 369-371).

Jeden ze signatářů Charty 77, Jiří Chmel, posléze v roce 1987 založil ve Vídni dodnes existující klub Nachtsyl, který byl místem setkávání literátů, malířů a lidí, kteří odešli z Československa v souvislosti s Chartou 77. Pořádaly se zde výstavy a koncerty undergroundových skupin jako The Plastic People of the Universe, DG 307 a dalších. Mezi pravidelné hosty klubu patřily i významné osobnosti jako Karel Schwarzenberg, Pavel Kohout, Ivan Medek, Pavel Tigrid a další. Při své první oficiální návštěvě Rakouska klub navštívil i prezident Václav Havel (Kosmopolis online).

Sametová revoluce roku 1989 přinesla změnu i do české menšiny. Dva dříve nesmiřitelné tábory vídeňských Čechů se začaly postupně přibližovat, což bylo formálně potvrzeno i sdružením většiny z nich do Menšinové rady české a slovenské větve v Rakousku, původně proti-pražské střešní organizace české menšiny. K existujícím organizacím sdružujícím Čechy se navíc v roce 1989 přiřadilo i nové sdružení – Československo-rakouské kontaktforum, které začalo zvat do Vídně české umělce, především divadelní, a zprostředkovává tak současnou českou kulturu místním Čechům (Basler, 2004, s. 89). V roce 1994 se navíc po dlouholetých vyjednáváních podařilo založit český poradní sbor při Úřadu spolkového kancléře, kde jsou zastoupeny všechny české spolky a mezi jehož hlavní náplň patří navrhovat rozdělení finančních prostředků poskytovaných české menšině rakouskou vládou (Valeš, 2004, 127).

6.3. Charakteristiky současné české menšiny ve Vídni

Díky seznámení s historií Čechů ve Vídni budou nyní pochopitelnější i specifika charakterizující současnou českou menšinu. Mezi ně je třeba zařadit zejména tyto:

Česká menšina ve Vídni je relativně hodně početná. Češi se zde začali ve větší míře usazovat již v polovině 19. století a díky několika dalším migračním vlnám byl český element neustále živý. Ačkoli je bohužel nejčerstvějším údajem o počtu Čechů ve Vídni sčítání z roku 2001, je vzhledem ke vzrůstajícímu počtu Čechů přicházejících do Rakouska z ČR pravděpodobné, že i dnes je možné se ve Vídni setkat s jednou z nejvyšších koncentrací Čechů v zahraničí. V roce 2001 se k českému původu v Rakousku přihlásilo 54 627 osob, z nich 17 742 uvedlo jako svůj hlavní jazyk češtinu (Rakousko, MZV ČR online). Při srovnání počtu lidí s českým původem v Rakousku a v ostatních zemích s českou menšinou je možné dojít k závěru, že v Rakousku se nachází druhý největší počet

Čechů na počet místních obyvatel hned po Slovensku. Na Slovensku připadá na jednoho Čecha 115 Slováků, v Rakousku 154 Rakušanů. Vzhledem k tomu, že většina Čechů žije ve Vídni, je jejich koncentrace přímo v hlavním městě ještě podstatně vyšší než v Rakousku jako celku.

Vídeňští Češi jsou velmi dobře integrováni. Zejména u těch narozených ve třetí, čtvrté a další generaci je integrace i díky samozřejmému ovládnutí němčiny (častěji už lepšímu než češtině) stoprocentní. Ani u Čechů, kteří se ve Vídni sami nenarodili, však jejich začlenění do společnosti nepředstavuje problém. Není výjimkou, že spolu dva Češi několik let spolupracují a až zcela náhodou se o svém původu navzájem dozvědí. V soukromém životě sice mají české přátele a doma či v krajanských spolcích možná mluví česky, na veřejnosti jsou však jako Češi poměrně těžko identifikovatelní (Valeš, 2006, s. 224).

Upadá potřeba zejména mladé generace sdružovat se v českých spolcích. To má za důsledek, že věkový průměr členů českých spolků roste a úbytek starých členů není dorovnáván příchodem mladých. Tento problém je patrný zejména u klasických krajanských spolků existujících již od 19. století, avšak je znát i ve sdruženích exulantských. Mladá generace se často necítí dostatečně oslovena náplní činnosti spolku, na který je zvyklá starší generace, a kompromisy se hledají obtížně.¹³ Ačkoli je tento fakt bezpochyby do značné míry determinujícím v životě české menšiny ve Vídni, je třeba dodat, že se stejnou či velmi podobnou situací je možné se setkat i v krajanských komunitách v jiných zemích, což potvrdilo hned několik zástupců zahraničních Čechů, kteří v září 2012 vystoupili na pražské konferenci Krajané a problém generací pořádané Mezinárodním koordinačním výborem zahraničních Čechů¹⁴.

Jitka Vykopalová, zástupkyně krajanů ve Švédsku například ve svém příspěvku „Mladí krajané ve Švédsku“ na toto téma uvedla:

„Se změnou politické situace, volného pohybu osob a zestárnutí generace emigrantů, nezájmu jejich dětí k scházení se ve spolcích dochází k postupné stagnaci až ukončení

¹³ Existují samozřejmě výjimky v podobě spolků, jimž se daří mladou generaci do svých řad přilákat, obecný trend však jednoznačně směřuje ke stárnutí spolků.

¹⁴ Cílem MKVZČ je vytvářet co nejširší platformu pro setkávání zahraničních Čechů z celého světa a pomáhat odstraňovat komunikační bariéry, které se mezi některými českými občany a institucemi a zahraničními Čechy vytvořila. Děje se tak pomocí setkání, konferencí, výstav, publikací, ocenění a dalších akcí.

činnosti těchto spolků, které pozbývají na svém hlavním významu. Bohužel tento trend je ve Švédsku dosti aktuální. Mladí lidé v krajauských spolcích jsou členy jenom výjimečně.“

Předseda sdružení Čechů v rumunském Banátu pan Francisc Draxel v příspěvku „Neradostné vyhlídky rumunského Banátu“ vyjádřil podobnou zkušenost:

„Chtěl bych zde podotknout, že i když je současná mladá generace dostatečně motivována našimi spolky, nemá zájem zapojovat se do kulturního života. Předpokládám, že tento nezájem je způsoben buď globalizací, nebo pasivitou, ale s tímto problémem se určitě nepotýká jen česká menšina v Banátu.“¹⁵

Krajauská komunita není zcela jednotná. Ačkoli po roce 1989 sloučením většiny spolků do Menšinové rady došlo k větší spolupráci a navození dialogu mezi jednotlivými spolky, jsou stále patrné pozůstatky dřívějšího rozdělení jednak na spolky pro- a protipražské, jednak i na starousedlíky a nově příchozí, tedy na jednotlivé migrační vlny. Vztahy mezi jednotlivými spolky je zároveň ovlivňován způsobem rozdělení finančních prostředků na podporu jejich činnosti.

Vídeňští Češi mají zázemí českého školství. Česká škola je bezpochyby jedním z nejdůležitějších nástrojů pro zachování české identity v cizí zemi. Komplexnost a reputace českého školství ve Vídni je unikátní v rámci krajauských komunit ve světě. Ačkoli je v posledních letech prostřednictvím Českých škol bez hranic české školství ve větší míře přístupné i v dalších zemích, nedosahuje zdaleka rozměrů české školy ve Vídni. České školy bez hranic působí pouze jako doplňkové vzdělávání pro české žáky v zahraničí, kteří navštěvují běžné tamní školy. Je navíc omezena na vzdělávání na úrovni mateřské a základní školy, kdežto česká škola ve Vídni poskytuje kompletní vzdělání od mateřské školy až po gymnázium. O české škole bude ještě podrobněji pojednáno v následující kapitole.

6.4. Krajauské organizace ve Vídni a jejich činnost

Má-li být řeč o krajanech jako aktérech veřejné diplomacie, je třeba tyto aktéry nějakým způsobem popsat. Z pochopitelných důvodů není možné zpovídat každého jednotlivého Čecha žijícího ve Vídni a zjišťovat jeho přínos k veřejné diplomacii. Jak již bylo zmíněno výše, je česká menšina velmi dobře integrovaná a navázání kontaktu s Čechy, kteří nejsou členy žádných spolků, což je většina z nich, by už samo o sobě bylo

¹⁵ Příspěvek je v písemné podobě dostupný na stránkách pořadatele konference, a proto je uveden i v seznamu použitých zdrojů.

velmi obtížné. Přínos krajanů proto bude popsán na úrovni aktivit spolků, v nichž jsou Češi sdruženi a tyto krajské spolky tak budou zastupovat českou menšinu ve Vídni.

V současnosti existuje ve Vídni oficiálně více než 20 krajských spolků a organizací.¹⁶ Zdaleka ne všechny však patří mezi spolky aktivní. Předpokladem pro příspěvek krajských spolků k veřejné diplomacii je však bezpochyby právě jejich aktivní činnost. Ze všech vídeňských českých spolků proto bylo vybráno 5 nejaktivnějších a jejich činnost bude nyní popsána. O všech již byla řeč v kapitole o historii české menšiny a bude na ni tedy nyní moci být navázáno. Pozornost bude jednotlivým spolkům věnována v chronologickém pořadí podle data jejich vzniku.

6.4.1. Sokol

První jednota Sokola vznikla ve Vídni v roce 1867 a Sokol zde, stejně jako v České republice, existuje dodnes. Jeho hlavním posláním je zvyšovat tělesnou zdatnost svých členů, vychovávat zejména mládež k čestnému jednání v životě soukromém i veřejném, k demokracii a humanismu, k osobní skromnosti a ukázněnosti, k lásce k rodné zemi a úctě k duchovnímu dědictví českého národa. Posledně zmíněné cíle nabývaly ve vídeňském Sokole speciálního významu. Sdružování v něm plnilo pro vídeňské Čechy funkci hráze proti odnárodnění a toto poslání se vídeňský Sokol snaží plnit dodnes.

Informace o vídeňském Sokole byly získány jednak na konferenci Krajané a problém generací dne 26. 9. 2012, kde o aktuální situaci vídeňského Sokola a jeho budoucnosti ve svém příspěvku „Vídeňský Sokol na rozcestí“¹⁷ hovořila rakouská Češka a mimo jiné členka vídeňského Sokola paní Ing. Helena Basler, jednak pocházejí z rozhovoru se starostou jednoty Sokol XII/XV Ing. Františkem Kalouskem provedeným 16. 2. 2013.

Do roku 2012 fungovalo ve Vídni 8 tělocvičných jednot – Sokol I/V, II, III/XI, X, XII/XV, XVI/XVIII, XX a XXI¹⁸ sdružených pod střešní organizaci Sokolská župa rakouská. Posléze došlo ke sloučení jednot II, XX a XXI a tak dnes zbylo celkem 6 jednot Sokola ve Vídni, které vlastní dvě tělocvičny (Basler).

Hlavní aktivity Sokola patří pochopitelně do kategorie sportu. Konkrétně se lze ve vídeňském Sokole věnovat volejbalu, stolnímu tenisu, sportovní gymnastice, fotbalu, aerobiku, ale i józe, showdance a kondičnímu a posilovacímu cvičení na hudbu. Existují

¹⁶ Viz abecední seznam českých spolků v příloze

¹⁷ Příspěvek je v písemné podobě dostupný na stránkách pořadatele konference, a proto je uveden i v seznamu použitých zdrojů.

¹⁸ Jednoty uvedené s lomítkem vznikly sloučením původních dvou samostatných jednot.

zde hodiny tanečků pro děti i cvičení rodičů s dětmi. Mezi jednorázové sportovní akce patří turnaje a závody různého druhu či pochody zdatnosti. Kromě zajišťování sportovních aktivit však Sokol organizuje i nespportovní akce typu různých zábav (mikulášská) a plesů (maškarní), dětská odpoledne, seniorská odpoledne apod. (Basler). Každá jednotka pořádá vlastní akce a spolupráce mezi nimi neprobíhá. Ojedinelá je spolupráce s dalšími českými spolky. Jejím příkladem je Maškarní ples a Mikulášská merenda organizovaná společně jednotou XII/XV a divadelním spolkem Vlastenecká omladina (Kalousek).

Pokud jde o členskou základnu Sokola, má v současné době 400 (Basler) až 700 (Kalousek) členů, z nichž téměř všichni jsou Češi. To není zcela běžné u všech českých spolků, neboť ty mají často mezi svými členy i Slováky. Podle paní Ing. Basler je nyní přibližně každý 12. Vídeňan hlásící se k české obcovací řeči členem Sokola. Věková struktura členstva však není ideální. Průměrné stáří členů jedné z největších vídeňských jednot je 60 let (Basler). Pan Ing. Kalousek dodává, že v Sokole chybí střední generace, která by měla největší předpoklady postarat se o jeho další rozvoj.

Kontakt Sokola s rakouskými občany je minimální. Zatímco paní Ing. Basler současný vídeňský Sokol považuje za organizaci pro Čechy a v jejím otevření rakouské veřejnosti spatřuje hrozbu ztráty jejího původního smyslu, vidí pan Ing. Kalousek Sokol jako organizaci, která je fakticky přístupná i Rakušanům, ti o ni ovšem nejeví zájem. Dokonce ani nesporně menší finanční náročnost cvičení v Sokole oproti běžným sportovním centrům a posilovnám pro Rakušany není motivací se do něj zapojit. Zatímco v Sokole je členský příspěvek na rok asi 45 EUR, pohybuje se u sportovních center v řádech stovek EUR. Jako hlavní důvody, proč se Rakušané do Sokola zdráhají zavítat, vidí pan Ing. Kalousek jednak v zastaralém a omezeném vybavení tělocvičen a jednak v ostychu Rakušanů přijít mezi neznámou skupinu Čechů. Strach z jazykové bariéry přitom není na místě. Češi samozřejmě německy mluvit umí a při cvičení se i tak dost „němčí“ (tzn. Češi spolu mluví německy). Vzhledem k nezájmu běžných Rakušanů o návštěvu Sokola se tak do kontaktu s ním dostanou většinou jen rakouští manželé a manželky českých sokolek a sokolů. Sám Sokol se z vlastní iniciativy o oslovení Rakušanů nesnaží.

Nemodernost tělocvičného vybavení, které má Sokol k dispozici, je důsledkem omezených finančních příjmů této neziskové organizace. Hlavním zdrojem jsou členské příspěvky. Příspěvek na konkrétní věc je možné získat i od spolkového kancléřství, ovšem

po náležitém zdůvodnění oprávněnosti žádosti a doložení účetních dokladů. Na finanční podporu od české vlády Sokol na rozdíl od ostatních dále zmíněných spolků nemá nárok (Kalousek).

6.4.2. Školský spolek “Komenský“

Školský spolek “Komenský“ byl ve Vídni založen roku 1872 s cílem provozovat českou menšinovou školu¹⁹. Současným posláním této neziskové organizace je podle §2 jeho stanov zakládání, udržování a podpora mateřských škol, družin, obecných a hlavních, resp. sekundárních středních, odborných a jazykových škol v Rakousku s češtinou, slovenštinou a němčinou jako vyučovacími jazyky. Spolek si dále klade za cíl organizovat a podporovat vědecké, odborné a kulturní aktivity s výjimkou politických aktivit, podporovat činnosti ve prospěch menšiny a přispívat ke kulturnímu a morálnímu pozvednutí české a slovenské menšiny v Rakousku. V neposlední řadě spolek vydává menšinový a školní časopis pro učitele, studenty, rodiče, členy spolku, přátele školy a širší okruh menšiny (Statuten des Schulvereins “Komensky“).

Informace o Školském spolku “Komenský“ pro účel práce poskytl jeho starosta pan Ing. Karel Hanzl v rozhovoru konaném 15. 2. 2013.

V současné době Školský spolek provozuje mateřskou školu, bilingvní obecnou školu, bilingvní sekundární školu a bilingvní reálné gymnázium II. stupně. Výuka od mateřské po sekundární školu probíhá v hlavní budově na Sebastianplatz 3, kde je umístěna rovněž školní družina. Výuka reálného gymnázia se od roku 2006 z hlavní budovy přestěhovala do nové budovy v Schützengasse 31. Škola je soukromá ovšem s právem veřejnosti, čímž je vzdělání v ní nabyté uznáno za rovné vzdělání nabytému v běžných veřejných rakouských školách.

Na rozdíl od dřívějších dob již neprobíhá celá výuka v češtině. Postupem času přes zavedení němčiny jako prvního cizího jazyka došlo v roce 1974 až na dvoujazyčnou výuku v češtině (od roku 1994 alternativně ve slovenštině) a němčině. Kromě toho je možné se jako cizí jazyk učit angličtinu a ruštinu.

Všechny školy a školku spolku “Komenský“ v roce 2010/2011 navštěvovalo 464 dětí, žáků a studentů. Jejich počet v jednotlivých stupních demonstruje následující tabulka:

¹⁹ Je zvykem mluvit o „české škole“ v jednotném čísle, přestože škol ve skutečnosti Školský spolek Komenský vždy provozoval a dodnes provozuje více.

Tabulka 1: Počet žáků české školy v roce 2010/2011 na jednotlivých stupních vzdělávání

Stupeň vzdělávání	Počet dětí
Mateřská škola (3-6 let věku)	110
Obecná škola (6-10 let věku)	152
Sekundární škola (10-14 let věku)	113
Gymnázium (14-18 let věku)	89
Celkem	464

Česká škola zaznamenává od poloviny 90. let stálý růst počtu dětí na všech stupních. Mezi žáky a studenty patří podle informace Ing. Hanzla asi ze 40 % vídeňští Češi, kteří se sice již narodili ve Vídni, ale stále ještě ovládají češtinu. Dalších 10 % tvoří lidé s českými předky, kteří však již češtinu aktivně neovládají. Asi 15 % připadá na Slováky a zbývajících 35 % připadá na Čechy, kteří přišli z České republiky. Mezi žáky české školy se výjimečně najdou i lidé, kteří k Česku nemají žádný vztah, ale navštěvují školu z důvodu její blízkosti ke svému bydlišti či vysokému standardu zdejší výuky.²⁰

Kromě výukové činnosti se česká škola věnuje i dalším kulturním aktivitám, při nichž dochází na zviditelnění české kultury v rakouském prostředí. Zřejmě největší akcí tohoto druhu je každoročně pořádaný ples Čechů a Slováků ve Vídni. V letech 2002 a 2003 byl organizován ve spolupráci s Menšinovou radou, od roku 2004 je již pod názvem *Reprezentační a maturitní ples české a slovenské větve v Rakousku* čistě v kompetenci české školy. Plní funkci nejen maturitního plesu absolventů gymnázia Komenského, nýbrž je určen i široké české a slovenské menšině ve Vídni i ostatním příznivcům české a slovenské kultury. V roce 2012 se na něm sešlo 420 hostů, mezi nimiž byl i zástupce českého velvyslanectví. Kromě tanečního vystoupení maturantů si zdařilou taneční ukázkou připravili i členové divadelního spolku Vlastenecká omladina a nakonec se tančila i tradiční Česká beseda.

Další aktivity Spolku Komenský uskutečňované ve spolupráci s Českým centrem Vídeň zmínila v rozhovoru 15. 2. 2013 zástupkyně ředitele Českého centra paní Ing. Markéta Kovářová. Ve spolupráci s Českým centrem Vídeň a českým velvyslanectvím jsou v prostorách velvyslanectví pořádány koncerty žáků a studentů české školy a vlastní

²⁰ Jako příklad může sloužit dcera rakousko-italského páru bez jakékoli vazby na ČR, která se do české školy přihlásila proto, že bydlela přímo naproti školní budovy.

koncerty škola pořádá i ve svých prostorách. České centrum spolupracuje zejména s gymnázium i na dalších aktivitách, v prostorách Českého centra byly např. prezentovány autorské filmy studentů českého gymnázia.

Jelikož se v hlavní budově školy nacházejí prostory vhodné pro pořádání společenských akcí – divadelní sál, velká a malá klubovna - a jelikož mnohé spolky nemají prostory vlastní, probíhá na půdě školy i mnoho kulturních aktivit školou přímo neorganizovaných.

Česká škola od roku 1997 vydává barevný časopis *Česká a slovenská Vídeň dnes*, který nahradil původní černobílý *Zpravodaj školy "Komenský"* vydávaný od roku 1991. Nynější časopis má zhruba 800 abonentů a dostává ho i každý žák školy (Hanzl). Jazykem tohoto dvouměsíčníku je z převážné části čeština doplněná němčinou a slovenštinou. Časopis informuje o dění ve škole i o aktivitách žáků mimo školu (exkurze, výlety). Přispívají do něj i samotní žáci a studenti. Vedle toho je prostor vyhrazen i informacím o činnosti dalších českých spolků a kulturních aktivitách spojených s českou a slovenskou menšinou. Jedna dvoustrana je vyhrazena stručnému přehledu o aktuálním dění v České republice. Texty jsou doplněny množstvím obrázků a fotografií.²¹

Školský spolek "Komenský" je neziskovou organizací. V roce 2009 pocházelo 45 % příjmů školy z přijatých podpor. Na školu pravidelně přispívá spolkového kancléřství a česká vláda, nepravidelně také město Vídeň a další. Česká škola byla menšinou uznána za klíčovou instituci, a proto dostává největší podíl prostředků z fondu spolkového kancléřství pro podporu národnostních menšin, tedy asi 80 % (Basler). Vysoký finanční příspěvek Spolkového kancléřství do přerozdělování financí pro krajany promítá česká vláda. V roce 2009 např. přispěla jednou devadesátinou obnosu poskytnutého rakouským spolkovým kancléřstvím. Mezi další podporovatele české školy patří od počátku svého vzniku i Československý ústav zahraniční. Většinou škole poskytuje příspěvky materiálního druhu. Zbývajících 55 % příjmů školy v roce 2009 pocházelo z vybraného školného a dalších vlastních zdrojů příjmu jako např. pronájmu společenských místností apod.

6.4.3. Vlastenecká omladina

Divadelní spolek Vlastenecká omladina patří k tradičním spolkům vídeňských Čechů 19. století. Vznikl v roce 1885 a aktivním je až dodnes. Jeho posláním je od počátku jeho

²¹ Titulní strana časopisu je v příloze

existence uchovávat český jazyk a kulturu ve Vídni prostřednictvím českého ochotnického divadla.

Informace o Vlastenecké omladině poskytla jeho předsedkyně Ing. Anna Vaďurová v rozhovoru konaném 22. 2. 2013.

Hlavní náplní činnosti Vlastenecké omladiny je již od jejího založení ochotnické divadlo. V současnosti spolek uvádí dvě premiéry ročně – jednu na podzim a jednu na jaře. Nejoblíbenějším žánrem je komedie (Zdravý nemocný, Brouk v hlavě, Jak je důležité mítí Filipa či Oddací list), hrála se již i detektivní hra (Past na myši) a 2 muzikály (My Fair Lady a Šumař na střeše). Příprava muzikálu My Fair Lady v roce 2010 svedla Vlasteneckou omladinu dohromady s divadelním spolkem bratří Mrštíků v jihomoravských Boleradicích. Spolupráce se velmi osvědčila a tak herci z Boleradic později vystoupili i v dalších hrách vídeňského spolku. Vrcholným číslem této spolupráce se stal zatím poslední uvedený kus, muzikál Šumař na střeše, kde herecké výkony vídeňských a bolederadických herců navíc oživil taneční um tanečníků folklórního souboru Demižon ze Strážnice. Kromě vídeňských prken české školy hostuje Vlastenecká omladina většinou ještě dvakrát v roce se svým představením v České republice.

Postupem času se rozsah aktivit Vlastenecké omladiny kromě divadla rozšířil o pořádání českých tanečních, které vede paní Ing. Vaďurová se svým manželem. Ty probíhají jednou týdně ve dvou úrovních pokročilosti a účast na nich je bezplatná. Paní Ing. Vaďurová se domnívá, že právě taneční jsou důvodem toho, že se Vlastenecká omladina úspěšně vyhýbá problémům s vysokým průměrným věkem svých členů. Do tanečních chodí mnoho mladých lidí, kteří se postupem času zapojují i do ochotnického divadla.

Taneční kroky si návštěvníci tanečních, ale nejen ti, mohou procvičit jednou měsíčně na Čaji o páté, který se koná ve velké klubovně české školy. Mimo taneční příležitosti plní Čaje o páté funkci společenského setkání s krajany, kde je možné si popovídat česky a občerstvit se přitom z domácího bufetu připravovaného členy spolku. Pravidelně je také na čajích nějaký menší kulturní program typu tanečního či pěveckého vystoupení. Některé čaje jsou podle doby jejich konání tematicky laděné, jako např. Mikulášský čaj, kde je vyšší účast malých dětí, neboť tu probíhá mikulášská nadílka, či maškarní čaj v období masopustu.

Společně se Sokolem XII/XV organizuje Vlastenecká omladina Mikulášskou merendu a Maškarní ples v jedné z vídeňských sokoloven.

Členstvo Vlastenecké omladiny čítá zhruba 50 lidí všech věkových kategorií. Kromě Čechů jsou mezi nimi i Slováci, ti však tvoří menšinu. Potomků původních vídeňských Čechů je již mezi členy velmi málo. Většina z nich pochází z emigrace po roce 1968 a později a roste rovněž počet nově příchozích, kteří do Vídně přišli z pracovních důvodů. Paní Ing. Vaňurová dokonce v současném stavu vidí jakousi paralelu s polovinou 19. století, kdy do Vídně proudilo za práci mnoho lidí z českých zemí a kdy se spolkový život zdejších Čechů začal rodit.

Pokud jde o kontakt Rakušanů s Vlasteneckou omladinou, je v případě divadelních představení omezen jazykem. Přesto podle slov paní Ing. Vaňurové dva uvedené muzikály díky svému hudebnímu charakteru a známosti zaznamenaly poměrně vysokou návštěvnost i z řad Rakušanů (asi 40-50 diváků). Na taneční a Čaje o páté zavítají Rakušané občas také, ale pouze v malém počtu. Jedná se většinou o partnery, partnerky či známé Čechů. Ohlasy těchto Rakušanů jsou však často výrazně pozitivní a ve společnosti místních Čechů se cítí velmi dobře.

Financování činnosti Vlastenecké omladiny je kryto částečně z podpor české a rakouské vlády (v poměru 3:8) a dále z vlastních zdrojů. Rakouské spolkové kancléřství přispívá na kulturní činnost a nájem ve Vídni, česká vláda financuje hostování v české republice a dopravu. K vlastním zdrojům financování patří členské příspěvky, vstupné a tržby z prodeje občerstvení ve vlastních bufetech při konání představení a Čajů o páté.

6.4.4. Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku

Kulturní klub Čechů a Slováků neboli Kulturklub je sdružením Čechů a Slováků vzniklým v roce 1974 z řad lidí, kteří do Vídně přišli po srpnu 1968. Poslání tohoto spolku se od svého vzniku již částečně změnilo. Sama jeho předsedkyně Ing. Helena Basler tuto změnu označuje za transformaci emigrantského sdružení s primárně politickými cíli ve spolek národnostní menšiny s kulturně propagačními a osvětovými cíli (Basler, 2006, s. 367).

Aktuální informace o Kulturklubu poskytla pro účely práce právě jeho předsedkyně Ing. Helena Basler. Rozhovor byl proveden 29. 1. 2013.

Kulturní klub Čechů a Slováků je pravděpodobně krajanským sdružením s nejpestřejší paletou aktivit ve Vídni. Sahá od široké škály kulturních aktivit přes

publikační činnost až po politiku. Kulturklub se zároveň jako jeden z mála orientuje cíleně nejen na české, ale i rakouské publikum. U vídeňských Čechů se snaží prostřednictvím své činnosti udržet české povědomí, jazyk a kulturu, u Rakušanů prezentovat jim Českou a Slovenskou republiku. Při svých aktivitách spolupracuje s celou řadou dalších jak českých a slovenských, tak rakouských sdružení a institucí.

Ačkoli se spolek jmenuje Kulturní klub a jeho hlavní sférou zájmu je skutečně kultura, nedá se kultura podle jeho předsedkyně dělat bez politiky. Kulturklub je jednak zastoupen v českém poradním sboru při Úřadu spolkového kancléře, kde se snaží ovlivňovat rozhodnutí týkající se české menšiny v její prospěch. Jednak je paní Ing. Basler rovněž členkou konzultativní rady Stálé senátní komise pro krajany žijící v zahraničí, kde se naopak vyjadřuje k rozhodnutím české vlády týkajícím se krajanů.

Má-li být řeč o aktivitách spolku určených výhradně místním Čechům, je třeba jmenovat literární čtení s autory českých knih či import divadelních představení z České republiky. Dalším velmi důležitým počinem je vydávání dvouměsíčníku *Klub* v českém a slovenském jazyce, jehož primárním cílem je udržování povědomí o dění v České a Slovenské republice. Tento černobílý časopis mívá až 90 stran a v několika rubrikách – Kultura, Události, Zajímavosti, Ekonomika a Sport – seznamuje s aktuálním děním v České republice. Dále je jedna rubrika ve slovenštině věnována zprávám ze Slovenska a jedna představuje novinky z české a slovenské Vídně. Součástí je vždy také příloha, která obsahuje ukázky z děl soudobých českých literátů, kalendář církevních akcí a česká a slovenská inzerce.²² Mezi čtenáře Klubu patří zejména Češi a Slováci, kteří do Vídně přicházeli po roce 1968 dále.

Mezi akce Kulturklubu vhodné pro rakouské publikum patří přednášky, semináře a besedy v němčině představující významné české vědce, umělce a úspěšné Čechy, kteří se ve Vídni usadili. Rakušanům jsou v poslední době již přístupná i promítání českých filmů s německými nebo anglickými titulky (dříve se promítalo bez titulků). Na filmových večerech spolupracuje Kulturklub s Českým centrem (to se většinou stará o propůjčení autorských práv) a českým velvyslanectvím (poskytuje prostory svého kinosálu). Podle slov paní Ing. Basler však zatím naprostou většinu diváků stále ještě tvoří Češi a Slováci. Pro Rakušany jsou vhodné rovněž koncerty pořádané Kulturklubem.

²² Titulní strana časopisu je v příloze

Kulturní klub se zasloužil také o vydání již tří publikací na téma české menšiny ve Vídni. První, dvojjazyčná kniha *Přišli jsme odjinud – Wir kamen von Anderswo* je sbírkou rozhovorů s Čechy žijícími ve Vídni. Rozhovory jsou rozděleny do několika kapitol podle jednotlivých imigračních vln a představují osudy současných vídeňských Čechů. Druhá, německy psaná kniha, z roku 2004 má název *Von Minderheiten zu Volksgruppen* (Od minorit k národnostním skupinám) a představuje historii a současnost oficiálně uznaných národnostních menšin ve Vídni. Dále se podrobněji věnuje i českému a maďarskému školství ve Vídni. V roce 2006 vyšla zatím poslední opět dvojjazyčná kniha *Vídeňští Češi 1945-2005 – Die Wiener Tschechen 1945-2005*. Ta se nejdříve zabývá obecně otázkou migrace, integrace a asimilace a posléze představuje jednotlivé existující i již zaniklé spolky vídeňských Čechů a okruhy aktivit, v nichž jsou činné.

Mezi zásluhy Kulturního klubu patří rovněž iniciování sbírky na vytvoření pamětní desky Karlu Hašlerovi v koncentračním táboře Mauthausen, kde Hašler zemřel. Hašlerova „Ta naše písnička česká“ je pro české krajany srdeční záležitostí a tak se nápad uctít tímto způsobem jeho památku mezi vídeňskými Čechy setkal s ohlasem. Pamětní deska byla odhalena 30. 9. 2006 v budově krematoria. Stejným způsobem se již v roce 1982 Kulturní klub zasadil o vznik pamětní desky T. G. Masarykovi, která byla umístěna na domě na vídeňském Petersplatzu, v němž Masaryk bydlel během svých studií. Pamětní desku slavnostně odhalil tehdejší spolkový kancléř Bruno Kreisky.

Co se týče členské základny Kulturklubu, čítá zhruba 400 členů, z nichž asi dvě třetiny jsou Češi a jedna třetina Slováci. Podíl Slováků přitom bude zřejmě nadále vzrůstat, neboť mezi novými členy jsou zejména Slováci a Čechů naopak ubývá. Podle slov paní Ing. Basler se v poslední době nezřídka čerství důchodci českého původu rozhodují kvůli nižším životním nákladům přesídlit z Rakouska do České republiky.

Stejně jako ostatní spolky, je i Kulturní klub neziskovou organizací. Jeho činnost pravidelně finančně podporuje rakouské spolkové kancléřství a česká vláda. Příspěvek rakouského spolkového kancléřství je zhruba o polovinu vyšší než příspěvek české vlády a je určen k financování časopisu Klub. Prostředky od české vlády jsou udělovány vždy na základě žádosti na konkrétní předem stanovený účel. K dalším zdrojům financování Kulturního klubu patří členské příspěvky, sponzorské dary a dobrovolné vstupné na pořádané akce.

6.4.5. Česko-slovensko-rakouské kontaktforum

Nejmladším z vybraných sdružení je Česko-slovensko-rakouské kontaktforum, které vzniklo v roce 1989 s cílem zprostředkovávat kontakt vídeňských Čechů se současným českým divadelním, literárním, hudebním a výtvarným uměním.

Aktuální informace o Kontaktforu poskytla jeho jednatelka paní Miroslava Snášelová v rozhovoru konaném 15. 2. 2013.

Kontaktforum pořádá průměrně čtyři až pět akcí za rok. Nejčastěji se jedná o divadelní představení českých divadel, která jsou zvána do Vídně. Díky dobrým kontaktům s mnoha pražskými divadly se do Vídně dostanou ta nejúspěšnější představení. Stejně jako mnoho dalších českých spolků využívá i Kontaktforum prostorů české školy. Na prknech jejího divadelního sálu se díky Kontaktforu objevili herci mnoha pražských divadel (Městská divadla pražská, Ungelt, Dejvické divadlo, Divadlo Jára Cimrmana, Viola, Divadlo Na zábradlí a další). Kromě divadelních představení organizuje v menším měřítku Kontaktforum také koncerty a výstavy českých umělců.

Mezi nejčastější návštěvníky akcí Kontaktfora patří vídeňští starousedlíci a také žáci české školy a jejich rodiče. Významnou skupinou jsou rovněž Češi, kteří se ve Vídni zdržují pouze na dobu určitou a nechtějí ztratit kontakt s Českou republikou. Část příznivců divadelních představení pořádaných Kontaktforem ráda zajde i na představení ochotnického spolku Vlastenecká omladina. Díky omezenému množství představení, které jsou oba spolky za rok schopny uskutečnit, se však nejedná o vzájemnou konkurenci. Vzhledem k charakteru akcí pořádaných Kontaktforem, při nichž je nutná znalost češtiny, jsou téměř výhradními diváky Češi. Rakušané se bez znalosti jazyka mohou účastnit pouze koncertů, které jsou však v programu spolku spíše výjimečné. Mezi členy spolku Kontaktforum, jichž je zhruba 150, je nejvíce původních vídeňských Čechů. Věkové rozložení členstva je rovnoměrné a obsahuje všechny věkové kategorie.

Financování spolku je kryto z příspěvků české vlády a rakouského spolkového kancléřství. Česká vláda poskytuje zhruba o třetinu nižší částku než rakouská. V případě potřeby je o příspěvek žádáno i u města Vídně. K vlastním zdrojům financování patří členské příspěvky.

6.5. Role krajanských organizací ve veřejné diplomacii

Na základě rozhovorů s představiteli krajanských spolků ve Vídni a představitelkou Českého centra Vídeň, které s českými spolky spolupracuje, budou nyní identifikovány

způsoby a míra zapojení krajských spolků do veřejné diplomacie na příkladu jedné konkrétní země. Tato zjištění budou posléze porovnána s představou Ministerstva zahraničních věcí o zapojení krajanů do veřejné diplomacie, která je obecně vyjádřena v Koncepci zahraniční politiky ČR 2011 a pro účely této práce byla dále upřesněna představiteli MZV.

6.5.1. Identifikované role vídeňských krajských organizací ve veřejné diplomacii

Na základě bližšího prozkoumání činnosti neaktivnějších českých spolků a organizací ve Vídni bylo představeno jejich poslání, náplň jejich činnosti, věková a národnostní struktura jejich členů, míra spolupráce mezi spolky navzájem, míra kontaktu místních obyvatel s těmito českými spolky a také způsoby financování spolků. To vše jsou parametry, které určují či přinejmenším ovlivňují schopnost spolků zapojit se do veřejné diplomacie.

Primárním posláním výše zmíněných krajských spolků je udržení českého jazyka a kultury v cizím prostředí. Ačkoli je tedy činnost těchto spolků velmi různorodá, je zaměřena především na Čechy případně Slováky žijící ve Vídni. V členstvu většiny spolků jsou zastoupeni i Slováci a jejich podíl se v poslední době zvyšuje. Spolupráce mezi jednotlivými spolky probíhá spíše výjimečně, některé spolky spolupracují s Českým centrem či českým velvyslanectvím. Spolky mají k dispozici omezené finanční zdroje, což způsobuje, že značnou část svých aktivit vykonávají svépomocí a bez nároku na finanční odměnu. Je třeba si uvědomit, že součástí práce zejména funkcionářů spolků je i množství činností organizačního, administrativního a reprezentačního charakteru (často spojených s cestovními náklady), které tito lidé vykonávají vedle svého řádného zaměstnání. Do spolků tak často ještě investují své vlastní finance a věnují mu obrovské množství svého volného času. Lidé, kteří stojí v čele spolků, ale i další, kteří se v něm aktivně angažují, se pro tuto práci rozhodli dobrovolně a vykonávají ji s obdivuhodným nasazením. Tito lidé jsou vlastenci v pravém slova smyslu.

Na příkladu vybraných pěti vídeňských krajských spolků je možné identifikovat v zásadě dva způsoby, jimiž přispívají k veřejné diplomacii. Prvním způsobem je probouzení či udržování národní hrdosti a povědomí o českém původu u svých členů a příznivců, druhým způsobem je prezentace České republiky (její kultury, vědy, památek, přírodního bohatství atd.) Rakušanům.

Veřejnou diplomacii podle prvního způsobu vykonává bez výjimky všech pět uvedených spolků. Ačkoli každý z nich k tomu využívá trochu jiných nástrojů, všem je společné působení prostřednictvím jazyka, který je jedním z nejvýznamnějších prvků národní identity. Veškeré aktivity českých spolků ve Vídni jsou zároveň platformou pro setkávání lidí stejného původu, které již samo o sobě podporuje jejich národní vědomí. K tomu se pak v závislosti na konkrétním spolku přidává přínos v podobě rozšiřování či udržování povědomí o českém divadelním, výtvarném, hudebním, či literárním umění, o české historii, vědě, či realitách České republiky.

Přínos tohoto druhu aktivit k veřejné diplomacii nemusí být na první pohled zcela zjevný. V běžně chápaném pojetí veřejné diplomacie ostatně aktivitám na podporu národního uvědomění vlastní menšiny není vyhrazen prostor. Veřejná diplomacie se totiž podle něj má snažit prostřednictvím komunikace se zahraničním publikem ovlivnit představy o České republice v myslích zahraniční veřejnosti. Cílovou skupinou výše popsaných aktivit jsou však místní Češi, nikoli zahraniční publikum. To však automaticky nevyklučuje možný přínos pro veřejnou diplomacii. V tomto případě jsou totiž čeští krajané jakýmsi prostředníkem. České krajanské spolky působí na své krajany tím, že zabraňují jejich odnárodnění a přispívají k udržování jejich hrdosti na zemi původu. Tito Češi, kteří jsou na svou vlast pyšní, pak ve svém běžném životě mají tendenci vyjadřovat se o ní pozitivně a tím ovlivňují názory místních obyvatel o této zemi. Každý hrdý Čech se tak vlastně stává neoficiálním ambasadorem České republiky v zahraničí.

Druhý způsob provádění veřejné diplomacie, tedy orientací přímo na majoritní rakouské obyvatelstvo, vykonává na základě zjištěných informací cíleně pouze jeden z pěti vybraných spolků – Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku. Ten se převážnou většinou svých aktivit zaměřuje právě na prezentaci české vědy a kultury rakouské veřejnosti. Ačkoli i ostatní spolky některými svými aktivitami oslovují vedle Čechů rovněž Rakušany, není to v jejich případě činnost cílená a účast Rakušanů na těchto aktivitách je ve své podstatě pouze přidanou hodnotou akcí organizovaných pro Čechy.

Hlavním vykonavatelem veřejné diplomacie ve smyslu prezentace České republiky Rakušanům je nyní České centrum ve Vídni. To poslední dva roky již všechny své akce pořádá pouze v němčině a ty jsou tudíž stoprocentně přístupné rakouské veřejnosti. I České centrum však, jak již bylo uvedeno dříve, využívá spolupráce s krajanskými sdruženími, konkrétně zejména s Kulturním klubem Čechů a Slováků a českou školou. Jeho třetím

největším partnerem z řad sdružení místních Čechů je klub Nachtsyl, o němž byla řeč v kapitole o dějinách české menšiny ve Vídni. Tento klub pořádá koncerty a výstavy českých umělců, jimž v případě spolupráce České centrum přispívá na cestovné či ubytování (Kovářová).

6.5.2. Role krajských organizací ve veřejné diplomacii z pohledu MZV

Vzhledem k tomu, že v Konceptci zahraniční politiky ČR 2011 je zmíněn význam krajanů pro veřejnou diplomacii, avšak nejsou konkretizovány role, které by krajané v rámci veřejné diplomacie měli vykonávat, byli ve snaze o získání přesnější představy o očekáváních MZV od krajanů v tomto směru požádáni o rozhovor představitelé MZV. Jako osoba nejpovolanější v oblasti krajanů na MZV byl osloven zmocněnec pro krajanské záležitosti pan Mgr. Stanislav Kázecký, Ph.D., s nímž byl proveden rozhovor dne 12. 10. 2012. Z odboru Veřejné diplomacie byly dále osloveny dne 10. 1. 2013 paní Mgr. Stanislava Wanatowiczová – Bartošová a paní Mgr. Daniela Čapková. Vzhledem ke svým bohatým zkušenostem ve funkci zmocněnce pro krajanské záležitosti byl o vyslovení svého názoru požádán i předchůdce pana Mgr. Kázeckého pan Mgr. Vladimír Eisenbruk v telefonickém rozhovoru dne 22. 2. 2013.

Ministerstvo zahraničních věcí vidí příspěvek krajanů k veřejné diplomacii především v kulturních aktivitách, které organizují krajanské spolky (Kázecký, Wanatowiczová-Bartošová). Hlavní význam krajanských spolků však zmocněnec pro krajany chápe spíše v prostém udržení české kultury a jazyka v zahraničí, které dává mimo jiné prostor k případnému návratu zahraničních Čechů do vlasti, než ve využívání jejich potenciálu ve veřejné diplomacii. Zachování české kultury jmenuje také jako důvod pro finanční podporu, kterou krajanské komunity získávají od MZV²³. Výše podpory je stanovena na základě dvou kritérií – typu projektu a země. Existují země prioritní, kam je soustředěno více finančních prostředků. Rakousko podle pana Mgr. Kázeckého je sice prioritou, mimo jiné kvůli udržování dobrých sousedských vztahů, ale ne tou největší. Rakouská vláda navíc sama podporuje české krajany z fondu pro národnostní menšiny. Tato podpora je ve srovnání s jinými zeměmi poměrně významná, zejména co se týče českého školství ve Vídni, a proto již česká vláda nepovažuje finanční podporu krajanů v Rakousku za prioritu číslo jedna. Kritérium přínosu práce krajanských spolků pro

²³ Finanční podpora krajanských komunit není běžnou praxí ve všech zemích. Některé země své krajany nepodporují vůbec (Čapková).

veřejnou diplomacii není při rozhodování o přiznání finančních příspěvků spolkům bráno v úvahu.

Vidí-li představitelé MZV jako hlavní veřejně-diplomatický přínos krajských spolků jimi pořádané kulturní akce, mají na mysli takové, při nichž je osloveno místní obyvatelstvo. Na příkladu vídeňských krajanů se však ukazuje, že většina těchto akcí se pořádá v češtině a není tudíž pro místní obyvatelstvo dosažitelná. V této skutečnosti vidí zmocněnec pro krajany i představitelky odboru veřejné diplomacie překážku, pro jejíž překonání zatím nenašli vhodný způsob. Hlavním smyslem existence krajských spolků podle paní Mgr. Čapkové je kontakt mezi krajany navzájem a jedním z jejich nejdůležitějších a často i jediným pojítkem je právě jazyk. Přilákat na své akce místní publikum je proto pro spolek téměř neřešitelný úkol. Lze na sebe možná upozornit, pokud Češi vyrazí do místních ulic v krojovaném průvodu, ale moc jiných způsobů nezbyvá (Čapková). Stav, kdy by se čeští krajané stali neoficiálními ambasadory České republiky v zahraničí, by sice byl ideální, ale neexistuje způsob, jak je k tomu přimět. Výkon veřejné diplomacie ČR je proto úkolem oficiálních institucí státu jako je ministerstvo zahraničí, velvyslanectví a Česká centra (Wanatowiczová-Bartošová).

Zástupkyně ředitele českého centra Vídeň paní Mgr. Kovářová ve srovnání s představiteli MZV vidí veřejně-diplomatický přínos krajanů i na úrovni osobních kontaktů jednotlivců. Pro České centrum jsou místní krajané partnerem, který má s životem v Rakousku zkušenosti a může být Českému centru cenným rádcem a pomocníkem např. při výběru a oslovování osobností pro debaty a prezentace. Bývalý zmocněnec Mgr. Eisenbruk neopomíná ani příspěvek jednotlivců ve smyslu šíření dobrého jména České republiky v osobních vztazích krajanů s místními obyvateli. Pro příklad uvádí, že Čeští krajané v chorvatském Daruvaru se díky své schopnosti a zručnosti stali mezi místními Chorvaty velmi oblíbenými a dobrá pověst Čechů se tu drží dodnes.

Nový pohled přináší pan Mgr. Eisenbruk i na možnost motivace krajských spolků k přípravě kulturních akcí pro místní obyvatele. Na rozdíl od zástupců MZV ji vidí jako reálnou a dokonce potřebnou. Krajská sdružení by měla být motivována způsobem přidělování finančních podpor na jejich činnost. Ty by měly být přednostně udělovány spolkům, které se v rámci svých aktivit orientují na místní publikum a přispívají tak k prezentaci České republiky. Do rozhodování o rozdělení financí by se tak měl zapojit zastupitelský úřad ČR v dané zemi, který má více než ústředí MZV v Praze přehled o

činnosti jednotlivých krajanských spolků. Zastupitelský úřad by proto měl při přidělování příspěvků dávat doporučení ministerstvu zahraničí.

Zajímavým zjištěním je fakt, že představitelky odboru veřejné diplomacie považují blízkost České republiky a Rakouska za faktor do jisté míry oslabující význam kulturních aktivit pořádaných Čechy v Rakousku. Domnívají se, že pro Rakušany je výhodnější dojet si do České republiky za opravdu kvalitními uměleckými zážitky, než využívat příležitosti nabízených Čechy v Rakousku. Tento názor však další odborníci nesdílejí. Mgr. Kovářová z Českého centra považuje přínos kulturních akcí pořádaných v Rakousku jednoznačně v příležitosti vzbudit zájem o českou kulturu a umění u těch Rakušanů, kteří se s nimi zatím neměli možnost seznámit. Nepopírá, že České centrum často nemůže zajistit např. výstavu obrazů v takovém rozsahu, v jakém je přístupná přímo v České republice, ale spatřuje jeden z úkolů Českého centra právě v tom, že může rakouským návštěvníkům doporučit další kulturní akce i přímo v ČR. Ani pan Mgr. Eisenbruk nevidí v blízkosti obou států důvod pro omezování množství kulturních aktivit pořádaných Čechy v Rakousku. Ba naopak. Sousedy je třeba oslovit ještě spíše než národy vzdálené. Právě u sousedů je uplatňování kulturní diplomacie důležité a právě u nich je poté šance, že oslovení zážitkem z Rakouska zavítají i do České republiky.

V případě krajanů v Rakousku je také nasnadě zabývat se otázkou významu jejich množství, které je na počet místních obyvatel druhé největší hned po Slovensku. Z hlediska veřejné diplomacie uplatňované v rámci osobních kontaktů mezi Čechy a Rakušany je velká koncentrace Čechů ve Vídni bezpochyby výhodou, neboť Rakušané mají velkou šanci se s Čechy potkat. Za předpokladu, že se potkají s Čechem vlastencem jich pak i velké množství může být pozitivně ovlivněno. V případě spolkových aktivit už však množství Čechů nepředstavuje jednoznačný přínos. Ve spolcích vždy záleží na několika málo jednotlivcích, kteří je vedou a udávají směr jejich činnosti. Jde tedy spíše o otázku kvality než kvantity (Eisenbruk). Velké množství Čechů zároveň působí jistou roztříštěností krajanské menšiny, která tak nevystupuje jednotně. Jisté spory a rivalita mezi spolky pak mohou nastávat i v oblasti nároků spolků na finanční podporu od vlád obou zemí (Kovářová).

6.6. Veřejně-diplomatický potenciál vídeňských krajanských spolků a možnosti jeho ovlivnění

Jak bylo zjištěno, jsou všechny zkoumané vídeňské krajanské spolky nepřímými aktéry veřejné diplomacie. Nepřímě proto, že nepůsobí svými aktivitami na místní obyvatele přímo, nýbrž zprostředkovaně skrze působení na své členy. Většina krajanských spolků se dost možná při organizování svých akcí nesnaží o nic víc, než umožnit sobě a svým krajanům scházet se, mluvit spolu česky či kulturně se obohatit v duchu českých tradic. Přesto i tento druh činností se nakonec díky dalším interakcím Čechů s místními obyvateli stává součástí veřejné diplomacie. Veřejná diplomacie je v tomto pojetí jakýmsi vedlejším produktem přirozené touhy krajanů sdružovat se.

Tento druh příspěvku k veřejné diplomacii bude existovat tak dlouho, jak dlouho budou funkční krajanské spolky. Vzhledem k problémům se stárnutím a útlumem činnosti mnoha z nich v současné době je bohužel jejich další existence v ohrožení. Dokonce i jeden z vybraných pěti nejaktivnějších vídeňských spolků – Sokol, se již nyní potýká s vysokým průměrným věkem svých členů a nedostatkem těch aktivních, kteří by byli schopni zajistit jeho další rozvoj. V případě dalších čtyř českých spolků zatím obava o jejich budoucnost není na místě.

Pokud jde o přímý vliv českých krajanských spolků na veřejnou diplomacii, je podstatně omezenější než jejich vliv nepřímý. V současnosti k veřejné diplomacii cíleně přispívá pouze Kulturní klub Čechů a Slováků a na základě rozhovorů s představiteli spolků nelze předpokládat, že by se k němu ze své vlastní iniciativy přidaly další spolky. Je tedy vhodné se zamyslet nad otázkou, zda je možné spolky k jejich účasti na veřejné diplomacii nějak motivovat. Částečně poskytl odpověď na tuto otázku pan Mgr. Eisenbruk, který je o této možnosti přesvědčen a za reálnou považuje motivaci krajanů prostřednictvím finančních podpor za aktivity sloužící veřejné diplomacii. Nebylo by bezpochyby správné stavět zájmy veřejné diplomacie nad původní smysl existence většiny krajanských spolků. Ty by měly především nadále sloužit krajanům samotným. Nicméně vzhledem k jejich zkušenostem s životem v dané zemi, organizačním schopnostem a jazykové vybavenosti jak češtinou, tak němčinou by byla škoda jejich přítomnosti v zahraničí ve veřejné diplomacii nevyužít. Nenásilnou pozitivní motivací by proto mohlo být zavedení finančních odměn za realizaci akcí pro místní veřejnost podporujících veřejně-diplomatické snahy české zahraniční politiky.

Dalším způsobem motivace krajaňských spolků k činnosti jakéhokoli druhu je ocenění jejich práce. Bylo již zmíněno, že krajaňské spolky fungují na základě dobrovolné a nezištné práce svých funkcionářů a členů. Ačkoli většina z nich svou práci vykonává s přesvědčením a oceněním jim je úspěšně zorganizovaná akce a pozitivní ohlasy návštěvníků či diváků, všechny by rozhodně potěšilo i vyjádření uznání a poděkování z úst oficiálních představitelů státu. K takovým situacím sice dochází, ovšem jejich četnost by mohla být i vyšší. V současné době je zvykem pravidelné udělování cen Gratias Agit, zaslužilé krajaňy za dlouholetou činnost pro krajaňské komunity oceňuje také již zmíněný Mezinárodní koordinační výbor zahraničních Čechů. Přesto jsou podle starosty Školského spolku "Komenský" pana Ing. Hanzla čeští představitelé státu se schopností vyjádřit podporu svým krajaňům ještě daleko za Rakušany. Ti neváhají při každé návštěvě země, v níž žije rakouská menšina, požádat o schůzku s jejími zástupci a ocenit tak jejich činnost. V tomto smyslu má Česká republika ještě rezervy. Náklady na takovýto druh podpory jsou přitom minimální a její přínos je nezanedbatelný.

Při pohledu na jednotlivé krajaňské spolky ve Vídni lze blíže rozebrat jejich možný, zatím však nevyužívaný veřejně-diplomatický potenciál a navrhnout způsob jeho využití. Z těchto úvah přitom může být vyloučen **Kulturní klub Čechů a Slováků**, neboť již v současnosti většinou svých akcí k veřejné diplomacii přispívá a ještě větší orientace na rakouské publikum by zřejmě nebyla žádoucí, neboť spolek by měl plnit i funkci spolku pro Čechy.

Česká škola by zřejmě měla potenciál oslovit větší množství Rakušanů, pokud by byla finančními odměnami motivována k pořádání většího množství kulturních aktivit pro místní obyvatele. Cestou by mohlo být i prohloubení spolupráce s Českým centrem. Česká škola má relativní výhodu v možnosti oslovení Rakušanů, neboť potomci Čechů několikáté generace navštěvující českou školu mají již často mnoho příbuzných Rakušanů a ti se skrze akce pořádané školou, na nichž např. vystupuje jejich vnuk/vnučka, neteř/synovec nebo i vzdálenější příbuzný mohou seznamovat s českou kulturou.

V případě **Kontaktfora** je potenciál oslovení Rakušanů za předpokladu zachování jeho současného poslání nízký. Pokud by se spolek měl nadále věnovat zejména importování českých divadelních představení do Vídně, není k přilákání Rakušanů prostor. Ten by mohl vzniknout jedině nabídkou jiných druhů umění nevyžadujících znalost češtiny, tedy např. výtvarného či hudebního umění. Kontaktforum však se současnou

divadelní nabídkou sklízí úspěch a o české diváky nemá nouzi, proto se změna zaměření nedá očekávat.

Hlavní náplní činnosti **Vlastenecké omladiny** rozhodně nadále bude uvádět své divadelní hry v češtině. Na Čajích o páté a v tanečních vzhledem ke komorní a téměř rodinné atmosféře není příchod většího množství Rakušanů realizovatelný. Spolek je sice vstřícný vůči všem nově příchozím, ale zmíněné akce jsou koncipovány pro Čechy a jejich přístupnost Rakušanům bez jakéhokoli vztahu k Česku či bez osobních vazeb k tomuto spolku je velmi omezená. Lépe představitelná by byla v případě větších akcí organizovaných společně se Sokolem (Maškarní ples, Mikulášská merenda). Zde je již prostředí anonymnější a nároky na znalost češtiny nízké. Přesto je tento typ akcí pro návštěvu neznámých Rakušanů daleko méně vhodný než např. návštěva výstavy českého umělce či besedy o českém vědci. Vlastenecká Omladina tedy podobně jako Kontaktforum zůstane zejména spolkem pro Čechy.

Největší otazník nad jeho budoucností se vznáší nad posledním z pěti spolků – vídeňským **Sokolem**. Věkový průměr jeho členů je ve většině jednot kolem 60 let a jejich činnost se čím dál více redukuje. Přínos Sokola k veřejné diplomacii by přitom mohl být značný. Jednak láska ke sportu spojuje všechny národy a ve spolku by se mohli angažovat jak Češi, tak i Rakušané, jednak by měl Sokol jedinečnou příležitost se Rakušanům prezentovat i při utkáních a zápasech, které často nejsou skryty před zraky veřejnosti. V současné době však Sokol pomalu vymírá a chybí zde lidé, kteří by byli schopni oživit jeho dřívější slávu. Proto je prvotním úkolem přilákat do Sokola mladší a akceschopné lidi. Sokol by o sobě měl dát více vědět a spolupracovat s ostatními českými spolky. Česká škola například poskytuje ideální zdroj mladých a schopných Čechů, další spolky mohou předat zkušenosti s efektivní prací ve spolcích, jejich vedením a získáváním finančních zdrojů. Některé z těchto spolků si navíc podobnou krizí, jakou nyní zažívá Sokol, již v minulosti prošly (Vlastenecká omladina, Školský spolek Komenský) a mohou tak přispět cennými radami. Zároveň by mohlo být i věci cti Sokola v České republice, jemuž se stále daří mladé lidi oslovovat, aby nabídl metodickou či materiální pomoc Sokolu vídeňskému.

7. Závěr

Veřejná diplomacie je v české zahraniční politice relativně novým pojmem. Stejně tak i pojetí českých krajanů jako jejich aktérů. Představy o míře a způsobu možného zapojení krajanů do veřejné diplomacie jsou dosud do značné míry nejasné. Tato práce si vzala za cíl podrobněji objasnit koncept veřejné diplomacie a představit konkrétní možnosti účasti krajanů v ní na příkladu pěti nejaktivnějších českých krajanů v Rakousku resp. ve Vídni. Cílem práce bylo zodpovědět výzkumnou otázku, která zněla: *Zapojují se české krajanové spolky ve Vídni do veřejné diplomacie? Pokud ano, jak? Pokud ne, proč a jak je možné to změnit?*

Odpověď na první otázku zní ano, české krajanové spolky ve Vídni se do uskutečňování české veřejné diplomacie zapojují. Byly identifikovány dva způsoby, kterými tak činí – zaprvé podporou národního uvědomění u svých členů a zadruhé prezentováním České republiky rakouské veřejnosti. Veřejné diplomacie podle prvního způsobu se účastní všechny vybrané spolky a to různými aktivitami. V případě vídeňského Sokola se jedná o udržování českého jazyka a podporu sdružování krajanů při sportovních aktivitách či dalších akcích jako jsou plesy a zábavy. Česká škola Komenského je z pohledu podpory národního uvědomění u místních Čechů institucí vrcholnou. Zajišťuje výuku v češtině od mateřské školy po gymnázium a pořádá i další kulturní akce. Nejvýznamnější z nich je Reprezentační a maturitní ples české a slovenské větve v Rakousku. Školský spolek Komenský dále také vydává časopis Česká a slovenská Vídeň dnes informující o aktivitách školy, kulturních akcích české menšiny ve Vídni a stručně také o aktuálním dění v ČR.

Ochotnický spolek Vlastenecká omladina nacvičuje dvakrát ročně divadelní představení v češtině, organizuje společenská setkání s hudbou a tancem a pořádá taneční pro místní Čechy. Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku udržuje kontakt místních Čechů s Českou republikou prostřednictvím vydávání časopisu Klub, který přináší aktuální informace o dění v ČR v oblasti politiky, ekonomiky, kultury, sportu aj. Časopis se však věnuje i informování o českých akcích ve Vídni a seznamuje s českými literárními novinkami. Mimo to pořádá Kulturní klub literární čtení v češtině či besedy s významnými vídeňskými Čechy. Poslední z pěti spolků, Česko-slovensko-rakouské kontaktní fórum, zajišťuje hostování představení pražských divadel v divadelním sále české školy. Do Vídně

díky němu zavítají průměrně čtyři pražská divadla ročně a přivázejí většinou nejúspěšnější kusy ze svých repertoárů.

Na první pohled se může zdát, že aktivity podporující národní uvědomění místních Čechů nemají s veřejnou diplomacií nic společného. Orientují se totiž na místní Čechy a nikoli na Rakušany, což se nezdá být v souladu s definicí veřejné diplomacie. I přesto však ve skutečnosti jsou její součástí, byť zprostředkovaně. Krajské spolky působí jako prevence odnárodnění krajanů a svými aktivitami se zasazují o zachování kladného vztahu krajanů ke své řeči, zemi původu a kultuře. Krajané, kteří jsou na zemi svého původu hrdí, se přirozeně ve svém osobním životě o ní vyjadřují kladně a vystupují na její podporu. Tím ovlivňují mínění Rakušanů, s nimiž přicházejí do styku, a stávají se tak vlastně aktéry veřejné diplomacie. Přínos tohoto způsobu veřejné diplomacie je pozoruhodný i proto, že je velmi přirozený a tím také zahraniční veřejností snadno přijatelný. Rovněž trvalost názorů, které si lidé v zahraničí tímto způsobem o České republice utvoří, a ochota jim uvěřit je pravděpodobně vyšší než při pouhém přijímání informací z médií či z úst oficiálních představitelů státu.

Druhý způsob, kterým se krajské spolky zapojují do veřejné diplomacie, je představování České republiky, její kultury, vědy, pamětihodností atd. rakouské veřejnosti. V tomto přímém druhu veřejné diplomacie je již počet spolků, které ho cílevědomě prosazují, omezen na jeden – Kulturní klub Čechů a Slováků. Ten má jako jediný ve svém poslání pořádání aktivit pro rakouskou veřejnost, které jí mají přiblížit Českou republiku. Spolek organizuje besedy v němčině s významnými českými umělci a vědci, kteří se usadili ve Vídni, společně s českým velvyslanectvím a Českým centrem spolupřehádá promítání českých filmů s německými nebo anglickými titulky, věnuje se také publikační činnosti (většinou dvojjazyčně) o české menšině v Rakousku či pořádání koncertů.

Ostatní spolky připravují primárně aktivity pro českou menšinu ve Vídni. Rakouské veřejnosti je prakticky přístupné pouze omezené množství jejich aktivit, které jsou sice organizovány pro Čechy, ovšem nevyžadují znalost českého jazyka. Takovými jsou nejčastěji nejrůznější typy hudební produkce. Školský spolek Komenský pořádá koncerty svých žáků a studentů, Kontaktforum uspořádalo několik koncertů českých hudebníků, Vlastenecká omladina zaznamenala v porovnání s klasickou činohrou zvýšenou návštěvnost Rakušanů při uvedení svých dvou muzikálů. Rovněž na jiné typy akcí těchto českých spolků se výjimečně dostane rakouský návštěvník, jedná se však téměř vždy o

příbuzného či známého někoho z Čechů. V takových případech bývá dojem Rakušanů z české pospolitosti velmi příznivý.

Existuje nějaká možnost ovlivnit aktivity českých spolků směrem k oslovení většího množství Rakušanů? To je otázka, na kterou podle všeho zatím praxe nehledala odpověď. Ministerstvo zahraničí na ni odpověď nemá a tato práce ji přináší pouze v rovině návrhu na základě rozhovorů s představiteli spolků a odborníky na danou problematiku. V žádném případě si však nedělá nárok na to, být návrhem nejlepším. Uvažováno přitom není o dalším prohlubování orientace na Rakušany v případě Kulturklubu, neboť ten se již v současnosti většinou svých aktivit na místní veřejnost orientuje a vzhledem k jeho omezeným lidským zdrojům by přesun pozornosti na aktivity pro místní nutně znamenal omezení důležitých aktivit pro českou menšinu, což by nebylo žádoucí.

Na základě zhodnocení aktuálního stavu zmíněných vídeňských spolků a jejich priorit existuje odůvodněný předpoklad, že žádný ze čtyř spolků, které nyní nepořádají cíleně akce pro Rakušany, nemá důvod je z vlastní iniciativy pořádat ani v dohledné době. Pokud by tedy bylo vyhodnoceno, že realizace tohoto druhu akcí může být prospěšná veřejné diplomacii i fungování spolků, bylo by třeba je k tomu nějakým způsobem motivovat. Způsoby motivace přicházejí v úvahu v zásadě dva. Finanční motivace v podobě odměny za akci zorganizovanou pro rakouské publikum a motivace v podobě uznání vyjádřeného oficiálními představiteli českého státu. Ideálně by měly být použity oba tyto druhy v uvedeném pořadí. Finanční motivace by přiměla spolky k realizaci akce pro Rakušany a veřejně vyjádřené uznání by je utvrdilo ve smyslu tohoto počínání.

Existuje zde však několik překážek. Pro některé spolky by příprava akce pro Rakušany znamenala poměrně výrazný odklon od stylu akcí organizovaných dosud. Jedná se o spolek Vlastenecká omladina, jehož posláním je hraní českého divadla, které pro Rakušany není schůdné. Další akce, kterým se věnuje, jsou založeny na společenském setkávání poměrně malé skupiny Čechů, kteří se většinou znají. Podobně Kontaktforum se specializuje na import českého divadla. Vzhledem k tomu, že má tato jeho činnost u české menšiny úspěch a že se jedná pouze o průměrně 4 představení ročně, nemuselo by se nahrazení divadla (byť jen jednoho představení) pravděpodobně koncerty (lépe přístupnými Rakušanům) setkat s pozitivním ohlasem současných diváků, kteří jsou zvyklí na divadlo.

Zřejmě nejlepší podmínky pro zvýšení jejich orientace na rakouskou veřejnost má Sokol a česká škola. Pokud jde o školu, je její potenciál oslovit Rakušany poměrně velký, neboť děti navštěvující školu mají často alespoň část rodiny rakouskou a mohly by tudíž pomoci přilákat je na akce pořádané školou. Mohlo by jít o další koncerty, výstavy uměleckých prací žáků, apod. Otázkou je, do jaké míry by motivací pro školu mohl být finanční příspěvek české vlády, který již nyní činí pouhou devadesátinu příspěvku rakouského. Druhou otázkou je, do jaké míry je při současných snahách o úspory ve státním rozpočtu reálné navyšování celkového objemu prostředků směřovaných na podporu krajanů v zahraničí. Pokud by totiž finanční podpora za realizaci akcí propagujících ČR před rakouskou veřejností měla být poskytována na úkor snížení prostředků na předmět činnosti spolků, nemusel by být celkový efekt pozitivní. Znamenalo by to totiž omezení aktivit, kvůli nimž spolky původně vznikly a které ve svém důsledku veřejnou diplomacii rovněž podporují, byť nepřímo. Podpora v podobě veřejného uznání zásluh by byla ještě relativně nejsnáze dostupným prostředkem.

V případě Sokola je situace komplikovaná vysokým věkovým průměrem jeho členů, který postupně omezuje rozsah aktivit, které je Sokol schopen vykonávat. Jeho veřejně-diplomatický potenciál je přitom značný. Záliba ve sportu by do Sokola mohla přivést nejen Čechy, nýbrž i Rakušany. Účast družstev Sokola na zápasech a utkáních by přispěla nejen k prezentaci Čechů před protihráči a soupeři nýbrž i před přihlížející veřejností. K tomu, aby však Sokol tuto roli ve veřejné diplomacii mohl hrát, je třeba ho zachránit před paralýzou, ke které dle dostupných informací pomalu spěje. Nástrojem k tomu by mohla být spolupráce s ostatními fungujícími českými spolky ať už co se týče posily členstva (oslovení žáků a absolventů české školy) či převzetí zkušeností ostatních spolků s prací v nich, s jejich řízením a získáváním finančních prostředků. Metodickou či materiální podporu by pak mohl jistě poskytnout i Sokol v České republice, který je v současnosti fungující a co do věkového průměru svých členů mladou organizací.

8. Seznam použitých zdrojů

BASLER, R. Ein kurzer Überblick über die Lage der Wiener Tschechen. In: *Von Minderheiten zu Volksgruppen: 20 Jahre Wiener Arbeitsgemeinschaft*. Wien: Integratio, 2004, s. 83-99. ISBN 395016622X.

BASLER, H. Kulturklub der Tschechen und Slowaken in Österreich. In: *Die Wiener Tschechen 1945-2005: zur Geschichte einer Volksgruppe*. 1. vyd. Wien: Tschechisches kulturhistorisches Institut, 2006, s. 367-394. ISBN 3-9502074-0-6.

BÁTORA, J. Public Diplomacy in Small and Medium-Sized States: Norway and Canada. *Discussion papers in diplomacy*. 2005, č. 97.

CIHELKOVÁ, E. ČR - Rakousko: možnosti a limity vzájemné spolupráce: vědecký projekt z oblasti mezinárodních vztahů pro rok 2003-2004 : RB 6/4/03 : Ministerstvo zahraničních věcí ČR. Praha: Oeconomica, 2004, 233 s. ISBN 80-245-0827-3.

COUDENHOVE-KALERGI, B. Die Wiederkehr des Vergangenen. Zwei Völker, zwei Geschichten. In: *Tschechen und Österreicher: gemeinsame Geschichte, gemeinsame Zukunft*. Brno: Matice moravská, 2006, s. 173-178. ISBN 3-901194-14-2.

JUNGBAUER, R. Druhy soudobé diplomacie. *Mezinárodní politika*. 2011, č. 4, s. 11-14.

LEONARD, M. *Public diplomacy*. London: Foreign Policy Center, 2002. ISBN 19-035-5813-1.

MELISSEN, J. *Wielding soft power: the new public diplomacy*. The Hague: Netherlands Institute of International Relations, Clingendael, 2005, 31 s. ISBN 90503110982.

MORAVCOVÁ, D. Česká republika a „opatření“ Evropské unie proti Rakousku v roce 2000. Mezi obranou evropských hodnot a českých národních zájmů. *Mezinárodní vztahy*. 2007, č. 3, s. 54-68.

NOVOTNÝ, L. Rakušané: uzavřený pracovní trh jako psychologická ochrana. *Mezinárodní vztahy*. 2006, č. 1, s. 94-111.

NOVOTNÝ, L. Trendy vývoje veřejné diplomacie v dnešní zahraniční politice. *Politologický časopis*. 2011, č. 1, s. 65-79.

NYE, J. S. *Soft power: the means to success in world politics*. 1. ed. New York: Public Affairs, 2004. ISBN 15-864-8306-4.

PETERKOVÁ, J. Veřejná diplomacie - jen módní pojem nebo skutečná změna?. *Mezinárodní vztahy*. 2006, č. 3, s. 83-99.

PETERKOVÁ, J. *Veřejná diplomacie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008a, 202 s. ISBN 978-807-3801-250.

PETERKOVÁ, J. Public Diplomacy – an Instrument of Foreign Policy. *Working Papers Fakulty mezinárodních vztahů*. 2008b, č. 13.

PETERKOVÁ, J. Veřejná diplomacie malých států a realita České republiky. *Mezinárodní vztahy*. 2008c, č. 2, s. 5-24.

PETERKOVÁ, J. Veřejná diplomacie v proměnách času. *Mezinárodní politika*. 2011a, č. 4, s. 9-11.

PETERKOVÁ, J. Jak Česká republika buduje svůj obraz ve světě. *Mezinárodní politika*. 2011b, č. 11, s. 4-6.

SYCHRA, Z., KOŘAN, M. *Rakousko v evropské a středoevropské politice*. 1. vyd. Editor Vít Hloušek. Brno: Mezinárodní politologický ústav, 2004, 125 s. Studie (Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav), sv. č. 32. ISBN 80-210-3589-7.

TOMALOVÁ, E. Perspektivy vnější prezentace České republiky v zahraničí. *Mezinárodní politika*. 2011, č. 11.

VALEŠ, V. *Die Wiener Tschechen einst und jetzt: Eine Einführung in Geschichte und Gegenwart der Tschechischen Volksgruppe in Wien*. Praha: Scriptorium, 2004, 141 s. ISBN 80-86197-52-2.

VALEŠ, V. "In meinem Herzen bin ich immer noch eine Tschechin...": Das Leben der Tschechen in Wien. In: *Tschechen und Österreicher: gemeinsame Geschichte, gemeinsame Zukunft*. Brno: Matice moravská, 2006, s. 223-239. ISBN 3-901194-14-2.

Internetové zdroje

BASLER, H. *Sokol na rozcestí*. Konference Krajané a problém generací. Praha, 26. 9. 2012. Dostupné z: http://www.zahranicnicesi.com/docs/prispevek_baslerova.pdf

DRAHEL, F. *Neradostné vyhlídky rumunského Banátu*. Konference Krajané a problém generací. Praha, 26. 9. 2012. Dostupné z: http://www.zahranicnicesi.com/docs/prispevek_draxel.pdf

Evropské záležitosti. *Úřad vlády ČR* [online]. 2012 [cit. 2012-09-22]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/evropske-zalezitosti/evropske-zalezitosti-86030/>

Historie Vlastenecké omladiny. *Vlastenecká omladina* [online]. 2013 [cit. 2013-02-17]. Dostupné z: <http://www.omladina.at/historie.html>

Informace o CzechTourism. *CzechTourism* [online]. 2012 [cit. 2012-09-22]. Dostupné z: <http://www.czechtourism.cz/informace-o-czechtourism/>

Koncepce vztahu MZV k Čechům v zahraničí. *MZV ČR* [online]. 2011 [cit. 2013-02-13]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/krajane/koncepce_vztahu_mzv_k_cekum_v_zahranici.html

Koncepce zahraniční politiky České republiky 2011. MZV ČR, 2011. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/675937/koncepce_zahranicni_politiky_2011_cz.pdf

- Kosmopolis: Vídeňský klub Nachtasyl. *Česká televize* [online]. 2013 [cit. 2013-02-18]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1095908415-kosmopolis/211562210300009/obsah/151151-vidensky-klub-nachtasyl/>
- Mezinárodní spolupráce ve výzkumu a vývoji. *MŠMT* [online]. 2012 [cit. 2012-09-22]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/vyzkum-a-vyvoj-1>
- O CzechInvestu. *CzechInvest* [online]. 2012 [cit. 2012-09-22]. Dostupné z: <http://www.czechinvest.org/o-czechinvestu>
- Odbor veřejné diplomacie. *MZV ČR* [online]. 2012 [cit. 2012-09-20]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/organizacni_struktura/utvary_mzv/odbor_veřejne_diplomacie.html
- Radio Praha – vysílání do zahraničí. *MZV ČR* [online]. 2011 [cit. 2012-09-20]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/verejna_diplomacie/radio_praha_rozhlasove_vysilani_do/index.html
- Rakousko. *MZV ČR* [online]. 2012 [cit. 2013-02-18]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/krajane/krajane_ve_svete/adresare/adresare-rakousko_adresar_krajanskych_spolku.html
- Statuten des Schulvereins "Komensky" in Wien*. Schulverein "Komensky", 2013. Dostupné z: <http://www.komensky.at/downloads/statuten03.pdf>
- Strategie činnosti Českých center 2012-2015*. Česká centra, 2012. Dostupné z: http://www.czechcentres.cz/_sys_/FileStorage/download/4/3673/czech-centres.pdf
- Úřady české republiky v zahraničí. *MZV ČR* [online]. 2012 [cit. 2012-09-20]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/adresar_diplomatickych_misi/urady_ceske_republiky_v_zahranici.html
- Veřejná diplomacie 2011*. MZV ČR, 2012. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/verejna_diplomacie/ke_stazeni/verejna_diplomacie_2011.html
- VYKOPALOVÁ, J. *Mladí krajané ve Švédsku*. Konference Krajané a problém generací. Praha, 26. 9. 2012. Dostupné z: http://www.zahranicnicesi.com/docs/prispevek_vykopalova.pdf
- Výroční zpráva CzechTrade 2011*. CzechTrade, 2012. Dostupné z: http://www.czechtrade.cz/d/documents/01/2-o-czechtrade/2-1-predstaveni-czechtrade/2-1-3-vysledky-vyrocní-zpravy/VZ_CT_2011.pdf
- Výroční zpráva Česká centra 2011*. Česká centra, 2012. Dostupné z: http://www.czechcentres.cz/_sys_/FileStorage/download/6/5331/vyrocní_zprava_2011.pdf
- Zpráva o zahraniční politice České republiky 2010*. MZV ČR, 2011. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/vyrocní_zpravy_a_dokumenty/zprava2010.html

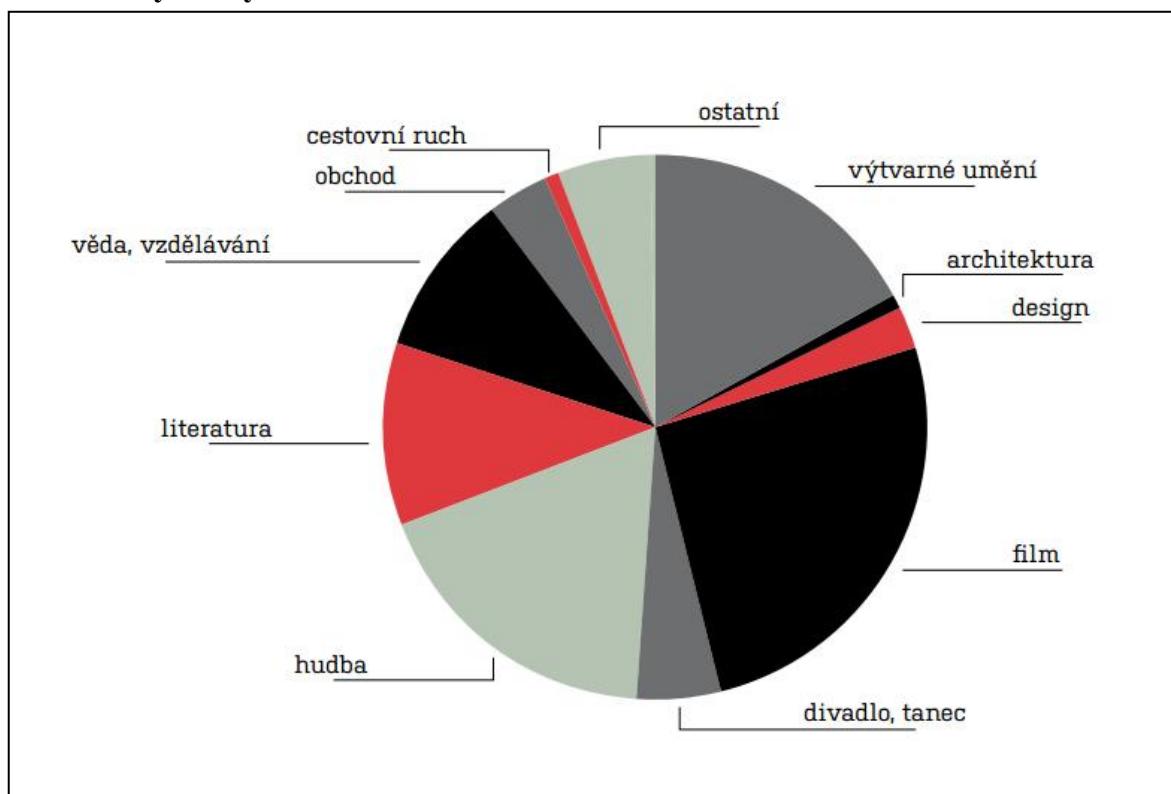
9. Přílohy

I. Seznam Českých center ve světě

Město	Rok založení
Berlín	1955
Bratislava	1995
Brusel	1996
Budapešť	1953
Bukurešť	1981
Düsseldorf	2010
Haag	1994
Kyjev	1996
Londýn	1993
Madrid	2003
Milán	2010
Mnichov	1999
Moskva	2002
New York	1995
Paříž	1997
Praha	1997
Sofie	1949
Stockholm	1997
Tel Aviv	2009
Tokio	2006
Varšava	1949
Vídeň	1993

Zpracováno podle: Výroční zpráva Česká centra 2011

II. Aktivity českých center ve světě

Zdroj: Výroční zpráva Česká centra 2011

III. Abecední seznam českých spolků a organizací ve Vídni

1. **AKADEMICKÝ SPOLEK**
Drachengasse 3, 1010 Wien
Předsedkyně: Mag. Dr. Helena Klein-Watryczová
2. **ČESKÁ KATOLICKÁ MISIE - Katholische Mission für Tschechen**
Hagenmüllergasse 31, 1030 Wien
P. Jan Horák
3. **ČESKÉ SRDCE**
Čs. sociální péče v Rakousku.
Margaretenplatz 7, 1050 Wien
Předseda: Jiří Uher
4. **ČESKO-SLOVENSKO-RAKOUSKÉ KONTAKTFORUM
(TSCHECHOSLOWAKISCH-ÖSTERREICHISCHES KONTAKTFORUM)**
Hütteldorferstrasse 4/15, 1150 Wien
Předsedkyně: Mag. Zuzana Brejcha
5. **ČESKOSLOVENSKÁ JEDNOTA "BARÁK"**
Margaretenplatz 7, 1050 Wien
Předseda: Rudolf Wedral
6. **ČESKOSLOVENSKÁ SOCIÁLNĚ DEMOKRATICKÁ STRANA V
RAKOUSKU**
Margaretenplatz 7, 1050 Wien
Předseda: Rudolf Černý
7. **ČESKOSLOVENSKÉ LIDOVÉ SDRUŽENÍ V RAKOUSKU**
Pelzgasse 17, 1150 Wien
Předseda: Petr Gregory
8. **DTJ - DĚLNICKÉ TĚLOVÝCHOVNÉ JEDNOTY**
Brigittaplatz 19/532, 1200 Wien
Předseda: František Choura
9. **JEDNOTA "MÁJ"**
Margaretenplatz 7, 1050 Wien
Předsedkyně: Olga Matalová
10. **JEDNOTA MÁJ - TURISTÉ**
Margaretenplatz 7, 1050 Wien
Vedoucí: Jaroslav Procházka

11. JEDNOTA SV. METODĚJE
Rennweg 3, 1030 Wien
Předseda: Jiří Uher
12. KLUB ČESKÝCH TURISTŮ
Sebastianplatz 3, 1030 Wien
Předsedkyně: Hedy Pimmerová
13. KLUB PŘÁTEL ČESKÉHO HŘBITOVA VE VÍDNI
14. KULTURNÍ KLUB ČECHŮ A SLOVÁKŮ V RAKOUSKU
Schlüsselgasse 18, 1080 Wien
Předsedkyně: Ing. Helena Baslerová
15. LUMÍR - pěvecký spolek
Drachengasse 3, 1010 Wien
Vedoucí: Ilse Gregorová
16. NOVÁ VLAST
Am Schöpfwerk 29/8/36, 1120 Wien
Předseda: Ota Koutný
17. OREL
Pelzgasse 17, 1150 Wien
Jednota Orel III - starosta: Petr Kubát
Jednota Orel XV - starosta: Jindřich Foltyn
Jednota Orel X - přechodně mimo činnost
18. SDRUŽENÍ ČECHŮ A SLOVÁKŮ V RAKOUSKU
Sebastianplatz 3, 1030 Wien
Předseda: Miroslav Brožák
19. SLOVAN HAC, SPORTOVNÍ KLUB
Sebastianplatz 3, 1030 Wien
Předseda: Jan Sed'a
20. SLOVANSKÁ BESEDA
Drachengasse 3, 1010 Wien
Předsedkyně: Evženie Bujná
21. SOKOLSKÁ ŽUPA RAKOUSKÁ (SŽR)
Sdružuje Sokol I/V, II/ XX/XXI, III/XI, X, XII/XV, XVI/XVIII
Drachengasse 3/5, 1010 Wien
Starosta SŽR: Dipl.-Ing. Jiří Nováček

22. SPOLEK NÁRODNÍ DŮM

Sebastianplatz 3, 1030 Wien

Předseda: Ing. Jan Šustr

23. ŠKOLSKÝ SPOLEK "KOMENSKÝ" (provozovatel české menšinové školy)

Sebastianplatz 3, 1030 Wien

Starosta: Ing. Karel Hanzl

24. VLASTENECKÁ OMLADINA

Sebastianplatz 3, 1030 Wien

Předsedkyně: Dipl.-Ing. Anna Vadura

Zdroj: Rakousko. *MZV ČR* [online]. 2012 [cit. 2013-02-18]. Dostupné z:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/krajane/krajane_ve_svete/adresare/adresare-rakousko_adresar_krajanskych_spolku.html

IV. Časopis Česká a slovenská Vídeň dnes vydávaný Školským spolkiem "Komenský"

Česká & slovenská Vídeň DNES

Číslo/Folge: 09/10-2012 Cena/Preis: € 2,20 www.komensky.at

ŠKOLA SCHULE
KOMENSKÝ

Mateřská škola strana 5-6

Junge Redakteure aus der III.ab BS beim KIKU strana 18

Družina strana 25

Ärzte ohne Grenzen strana 33

Kalendáře pro prezidenty

V. Časopis Klub vydávaný Kulturním klubem Čechů a Slováků v Rakousku

VI. Seznamy otázek pro polo-strukturované rozhovory

Sokol XII/XV – Ing. František Kalousek – 16. 2. 2013

- 1) Jaké je hlavní poslání Sokola? Měnilo se nějak v průběhu jeho existence?
- 2) Jakým aktivitám se Sokol věnuje? Jsou mezi nimi i nesportovní?
- 3) Kolik má Sokol členů, jaké je poměrné zastoupení Čechů, Slováků, případně dalších národností? Jaká je věková struktura členů?
- 4) Dostávají se nějakým způsobem běžní Rakušané do kontaktu se Sokolem?
- 5) Spolupracují spolu jednotlivé jednoty na nějakých akcích a spolupracuje Sokol s nějakými dalšími spolky Čechů?
- 6) Je Sokol finančně podporován českou či rakouskou vládou, případně v jakém poměru?
- 7) Jaké jsou případné další zdroje jeho financování?

Školský spolek "Komenský" – Ing. Karel Hanzl – 15. 2. 2013

- 1) Jaké je poslání české školy? Měnilo se nějak v průběhu její existence?
- 2) Kolik má škola žáků? Jakých jsou národností?
- 3) Jaké škola pořádá akce? Jsou tyto určeny i pro Rakušany?
- 4) Je škola finančně podporována českou a rakouskou vládou, případně v jakém poměru?
- 5) Jaké jsou další zdroje financování provozu školy?
- 6) Spolupracuje škola s jinými českými organizacemi?

Vlastenecká omladina – Ing. Anna Vaňurová – 22. 2. 2013

- 1) Jaké je poslání Vlastenecké omladiny? Měnilo se nějak v průběhu její existence?
- 2) Jakým aktivitám se Omladina věnuje?
- 3) Kolik má Omladina členů? Jaká je jejich věková a národnostní struktura?
- 4) S kým spolupracujete při pořádání svých akcí?
- 5) Kdo patří mezi vaše příznivce?
- 6) Účastní se některých vašich akcí i Rakušané?
- 7) Je Omladina finančně podporován českou či rakouskou vládou, případně v jakém poměru?
- 8) Jaké jsou případné další zdroje jejího financování?

Kulturní klub Čechů a Slováků – Ing. Helena Basler – 29. 1. 2013

- 1) Jaké je poslání Kulturního klubu? Měnilo se nějak v průběhu jeho existence?
- 2) Jakým aktivitám se Kulturklub věnuje?
- 3) Kolik má Kulturklub členů? Jaká je jejich věková a národnostní struktura?
- 4) Kdo jsou vaši příznivci?
- 5) S kým při pořádání akcí spolupracujete?
- 6) Je Kulturklub finančně podporován českou či rakouskou vládou, případně v jakém poměru?
- 7) Jaké jsou případné další zdroje jeho financování?

Česko-slovensko-rakouské kontakforum – Miroslava Snášelová – 15. 2. 2013

- 1) Jaké je poslání Kontaktfora? Měnilo se nějak v průběhu jeho existence?
- 2) Jakým aktivitám se Kontaktforum věnuje?
- 3) Kolik má Kontaktforum členů? Jaká je jejich věková a národnostní struktura?
- 4) Kdo jsou vaši příznivci?
- 5) S kým při pořádání akcí spolupracujete?
- 6) Je Kontaktforum finančně podporováno českou či rakouskou vládou, případně v jakém poměru?
- 7) Jaké jsou případné další zdroje jeho financování?

České centrum – Ing. Markéta Kovářová – 15. 2. 2013

- 1) S jakými českými spolky České centrum spolupracuje?
- 2) V čem spatřujete přínos spolků pro veřejnou diplomacii?
- 3) Je možné spolky motivovat k větší angažovanosti ve veřejné diplomacii?
- 4) Ztotožňujete se s názorem, že geografická blízkost ČR a Rakouska snižuje význam kulturních aktivit Čechů zde?
- 5) Má na úspěšnost veřejné diplomacie prováděné krajany vliv jejich počet v zemi?

Zmocněnec MZV pro krajanské záležitosti - Mgr. Stanislav Kázecký, Ph.D. – 12. 10. 2012

- 1) Jakým způsobem mají přispívat krajanská sdružení k veřejné diplomacii ČR?
- 2) Jaký motiv má současná finanční podpora krajanů?
- 3) Podle čeho se určuje výše podpor?
- 4) Jakou prioritu má podpora krajanů v Rakousku ve srovnání s ostatními zeměmi?
- 5) Jak motivovat krajany k zapojení do veřejné diplomacie, k organizování akcí pro Rakušany?

Odbor veřejné diplomacie MZV – Mgr. Stanislava Wanatowiczová – Bartošová,
Mgr. Daniela Čapková – 10. 1. 2013

- 1) Jakým způsobem mají přispívat krajanská sdružení k veřejné diplomacii ČR?
- 2) Jak motivovat krajany k zapojení do veřejné diplomacie, k organizování akcí pro Rakušany?

Bývalý zmocněnec pro krajanské záležitosti – Mgr. Vladimír Eisenbruk – 22. 2. 2013

- 1) Jak motivovat krajany k zapojení do veřejné diplomacie, k organizování akcí pro místní obyvatele v zahraničí?
- 2) Má na úspěšnost využití krajanů ve veřejné diplomacii v konkrétní zemi vliv počet krajanů, který v dané zemi žije?
- 3) Souhlasíte s názorem, že geografická blízkost ČR a Rakouska snižuje význam kulturních aktivit Čechů zde?